

GLOKALA SVERIGE

ARBETSBOK – AGENDA 2030

Ett material från Glokala Sverige – Agenda 2030 i kommuner och regioner

ARBETSBOK AGENDA 2030
ETT INFORMATIONSMATERIAL FRÅN PROJEKTET GLOKALA SVERIGE – AGENDA 2030 I KOMMUNER OCH REGIONER
ETT SAMVERKANSPROJEKT MELLAN SVERIGES KOMMUNER OCH REGIONER, SKR, SVENSKA FN-FÖRBUNDET OCH INTERNATIONELLT CENTRUM FÖR LOKAL DEMOKRATI, ICLD

Redaktör: Malin Åberg Aas **Design/produktion:** Tomorro' AB **Tryck:** Ljungbergs

Foto omslag: Ben White/Unsplash

Materialet har producerats med stöd från Sida. Sida har ej deltagit i produktionen och ansvaret för innehållet är utgivarens.

INNEHÅLL

Förord	4
Agenda 2030 och Globala målen för hållbar utveckling	6
Glokala Sverige – Agenda 2030 i kommuner och regioner	8
Varför tycker du att Agenda 2030 är viktig?	10
Mål 1: Ingen fattigdom	12
Mål 2: Ingen hunger	14
Mål 3: God hälsa och välbefinnande	16
Mål 4: God utbildning för alla	18
Mål 5: Jämställdhet	20
Mål 6: Rent vatten och sanitet för alla	22
Mål 7: Hållbar energi för alla	24
Mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	26
Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	28
Mål 10: Minskad ojämlikhet	30
Mål 11: Hållbara städer och samhällen	32
Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion	34
Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna	36
Mål 14: Hav och marina resurser	38
Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald	40
Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen	42
Mål 17: Genomförande och partnerskap	44
Quiz: Vad kan du om Globala målen?	47
Upphandling – kraftfullt verktyg för hållbarhet	50
Internationellt samarbete för hållbar utveckling	52
Åt vilket håll går vi? Vikten av att följa upp	54
Så kopplar du verksamheten till Agenda 2030	55
Övningar för stärkt arbete med Agenda 2030	56
Att kommunicera Agenda 2030	59
Gör din personliga Agenda 2030 handlingsplan	60
Vill du lära dig mer?	62

REGIONER OCH KOMMUNER AVGÖRANDE I ARBETET MED AGENDA 2030

Svenska FN-förbundet, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, och Internationellt Centrum för Lokal Demokrati, ICLD, vill genom samverkansprojektet Glokala Sverige stötta kommuner och regioner i arbetet med Agenda 2030. Agenda 2030 och Globala målen innebär ett historiskt tillfälle att ställa om till en mer hållbar och rättvis värld.

Det här materialet riktar sig särskilt till dig som är verksam inom kommuner och regioner. Aldrig förr har världens länder varit eniga om en så ambitiös och omfattande utvecklingsagenda. Aldrig förr har utrotandet av världens fattigdom legat närmare inom räckhåll. Men vi har heller aldrig förr stått inför så stora utmaningar när det gäller vårt klimat och hur snabbt vi förbrukar jordens resurser.

För att Agenda 2030 ska genomföras krävs ett glokalt förhållningssätt; vi behöver förståelse för hur de lokala förutsättningarna påverkas av det globala sammanhanget och att lokalt agerande får globala konsekvenser. Globala målen måste ses som en helhet, där ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter har samma tyngd och där ingen lämnas utanför. Förändringskraften finns att hämta i dessa bärande principer i Agenda 2030.

Sverige räknas som ett av de länder som har bäst möjligheter att nå Globala målen. Ni som verkar i kommuner och regioner arbetar redan med omställningen till ett mer hållbart samhälle. Ni är viktiga aktörer i genomförandet av agendan. Ni genomför politiken och förändrar samhället, är länken mellan medborgare och myndighet och är de mest lämpade att förena Globala målen med verkligheten på lokal nivå.

Vi hoppas att det här materialet ska ge en grundläggande inblick i Globala målen och dess delmål och att du blir inspirerad till fortsatt engagemang.

För mer material, besök *www.fn.se/glokalasverige*

Annelie Börjesson
ORDFÖRANDE, SVENSKA FN-FÖRBUNDET

Staffan Isling
VD, SVERIGES KOMMUNER OCH REGIONER

Ikonerna för de 17 globala målen och de 169 delmålen är framtagna av Trollbäck+company.

AGENDA 2030 OCH GLOBALA MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

I september 2015 antog världens stats- och regeringschefer en ny utvecklingsagenda. Agenda 2030 består av 17 globala mål för hållbar utveckling som syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimatförändringar och skapa fredliga och trygga samhällen. Världens regeringar är ansvariga, men Globala målen berör oss alla.

Agenda 2030 är den mest ambitiösa planen för hållbar utveckling som världen någonsin antagit. Världens ledare har lovat att uppnå de 17 globala målen till år 2030. Alla länder har därmed tagit på sig ansvaret att skapa en mer rättvis och hållbar värld.

BAKGRUND

Globala målen ersatte den 1 januari 2016 de åtta millenniemålen som FN och världens länder hade strävat mot sedan år 2000. Millenniemålen, som främst världens fattigare länder arbetade med, skulle ha uppnåtts år 2015. När världens ledare samlades i Rio de Janeiro för en FN-konferens om hållbar utveckling år 2012 beslutades det att nya mål skulle tas fram för att ersätta millenniemålen, och att det skulle vara en inkluderande och bred process. Flera olika aktörer inbjöds att under tre års tid diskutera och bidra till innehållet i den nya agendan. Offentlig sektor, forskare och akademiker, näringslivet såväl som civilsamhället har bidragit till att ta fram en agenda som ska gälla för alla människor och alla länder i hela världen.

> *”Vi är den första generationen som kan utrota fattigdom och den sista som kan stoppa klimatförändringen”*
>
> – FN:S TIDIGARE GENERALSEKRETERARE BAN KI-MOON

De 17 målen är indelade i 169 delmål, med tillhörande indikatorer. Indikatorerna är mätbara, vilket innebär att vi kan följa upp och utvärdera arbetet med målen.

HÅLLBAR UTVECKLING

Agenda 2030 syftar till att skapa hållbar utveckling. Hållbar utveckling innebär att vi tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov.

De tre dimensionerna av hållbar utveckling, det vill säga de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna, var en viktig utgångspunkt i framtagandet av Globala målen. De tre perspektiven genomsyrar målen för att skapa hållbar, inkluderande och rättvis utveckling för alla.

En av de största skillnaderna mellan Globala målen och millenniemålen är just integreringen av samtliga tre dimensioner. På samma sätt som de tre dimensionerna är lika viktiga för att uppnå hållbar utveckling är alla mål lika viktiga, odelbara och integrerade. Flera av målen är beroende och direkt kopplade till varandra, vilket innebär att framgång för ett av målen ger positiva effekter på andra mål.

EN AGENDA FÖR ALLA

Agenda 2030 gäller för alla människor och länder och vi måste gemensamt arbeta för att vi ska nå målen. Det kräver engagemang från regeringen, kommuner och regioner, akademi, näringsliv och civilsamhället. Vi har alla en viktig roll att spela för att ingen människa ska lämnas utanför. Det är den första planen som inkluderar alla världens länder, oavsett inkomst- eller utvecklingsnivå. Agenda 2030 förutsätter att förändring sker på såväl nationell som lokal nivå, och i samtliga samhällsskikt.

Agenda 2030 är inte juridiskt bindande utan ett frivilligt åtagande. Ansvaret för att genomföra den vilar på varje medlemslands regering, men kommuner och regioner är viktiga aktörer för att nå målen.

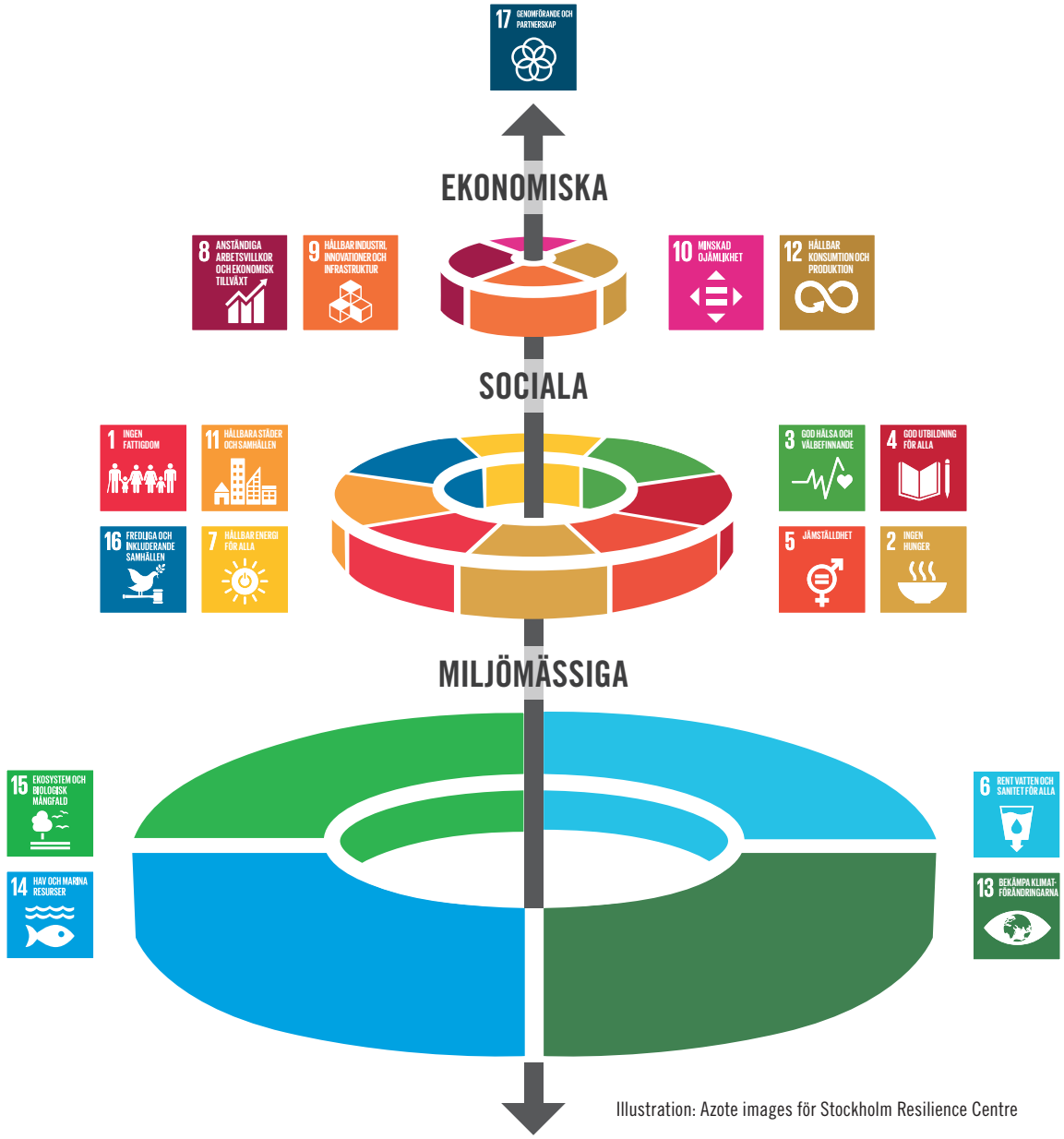

Illustration: Azote images för Stockholm Resilience Centre

HANDLINGSPLAN FÖR SVERIGE

Som en del i Sveriges genomförande av Agenda 2030 tillsatte regeringen i mars 2016 en delegation med uppgift att stödja och stimulera arbetet. Agenda 2030-delegationen lade fram sitt slutbetänkande i mars 2019.

Regeringen kom i juni 2018 med en handlingsplan för Sveriges nationella arbete med Agenda 2030. I den ges uppföljningen av målen en viktig roll. Statistiska Centralbyrån fick ett uppdrag att samordna den statistiska uppföljningen av Agenda 2030 i Sverige.

I samband med att regeringen beslutade om handlingsplanen för genomförandet av Agenda 2030 blev det också klart att Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) skulle ta fram nyckeltal till kommuner och regioner, ett arbete som efterfrågats. Nyckeltalen presenterades i mars 2019 och är ett viktigt steg för att Agenda 2030 ska förverkligas i hela Sverige. Mer om det kan du läsa på sidan 54.

SKR har tagit fram rapporten Öppna jämförelser Agenda 2030 för kommuner och regioner utifrån Agenda 2030-nyckeltalen i Kolada. Rapporten finns på *www.skr.se* – Öppna jämförelser Agenda 2030.

I juni 2020 lämnade regeringen en proposition till riksdagen om hur Sverige ska arbeta med genomförandet, såväl nationellt som inom EU och internationellt. I propositionen föreslogs ett riksdagsbundet mål för att genomföra Agenda 2030, som riksdagen nu har beslutat att ställa sig bakom.

GLOKALA SVERIGE – AGENDA 2030 I KOMMUNER OCH REGIONER

Svenska FN-förbundet, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, tillsammans med Internationellt Centrum för Lokal Demokrati, ICLD, genomför ett gemensamt kommunikationsprojekt med syftet att stärka kunskap och engagemang för Agenda 2030 i kommuner och regioner. Vi kallar det Glokala Sverige!

Som svar på önskemål om stöd i omställningen till en hållbar utveckling utifrån Agenda 2030 genomför Svenska FN-förbundet tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, ett utbildnings- och kommunikationsprojekt mot kommuner och regioner. Med stöd från Sida drivs projektet sedan 2018 som ett led i uppfyllandet av de 17 globala målen. Från 2021 är även ICLD samarbetspartner.

PILOTDELTAGARE

Sex pilotkommuner och ett landsting började under 2018 ta del av projektets kommunikations- och utbildningsinsatser.

2019 och 2020 antogs ytterligare deltagare. Totalt ingår nu 136 deltagare i Glokala Sverige. Då inkluderas de sex pilotkommunerna – Gislaved, Kristianstad, Luleå, Malmö, Nyköping, Växjö samt region Sörmland som samtliga valt att fortsätta som deltagare i projektet. Gemensamt för deltagarna är ett stort engagemang för Agenda 2030.

> *”Agenda 2030 är ett historiskt tillfälle att ställa om hela Sverige till hållbar utveckling. Med projektet svarar vi på kommunernas och regionernas önskan om stöd i arbetet med agendan och Globala målen.”*
>
> – PETRA HALLEBRANT, GENERALSEKRETERARE SVENSKA FN-FÖRBUNDET VID PROJEKTSTARTEN

AGENDA 2030 GER GEMENSAM RIKTNING

Genom att följa arbetet med Agenda 2030 i landet och göra kopplingar till det globala arbete som görs världen över ska projektet stimulera och engagera det lokala och regionala arbete som redan har påbörjats på många håll. Svenska kommuner och regioner driver sedan länge ett arbete för ökad hållbarhet och Agenda 2030 innebär att vi nu tillsammans med resten av världen har en gemensam riktning för den globala hållbarheten. Genom Agenda 2030 kan vi påverka lokalt så väl som globalt.

I regeringens handlingsplan för Agenda 2030 påpekas vikten av det arbete som sker i kommuner och regioner för att Sverige ska nå målen i Agenda 2030.

STORT INTRESSE

Förstudien, som genomfördes under 2017, visade att det fanns ett stort intresse för ett kommunikationsprojekt med FN-förbundet och SKL (numera SKR). Då uppgav knappt hälften av Sveriges kommuner, landsting och regioner att de hade påbörjat arbetet med agendan i någon form.

MÅLGRUPPER

Projektets direkta målgrupper är:

- Förtroendevalda ledamöter i kommun-/regionstyrelse eller fullmäktige och andra förtroendevalda med uppdrag rörande hållbar utveckling.
- Chefer och ledande tjänstepersoner på inom kommuner och regioner som arbetar med hållbar utveckling.

Projektets övriga målgrupper är:

- Medlemmar i FN-föreningar, på orter som är med i projektet.
- Andra civilsamhällesorganisationer som arbetar med lokalt genomförande av Agenda 2030.

Bild från starten av det kommunövergripande hållbarhetsarbetet i Malung-Sälen, som gjordes vid Folkets Park Orrskogen.

Projektets styrgrupp 2021-2023 består av Kerstin Blom Bokliden och Christine Feuk, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, Helen Huledal och Ulrika Freij, Svenska FN-förbundet och, som adjungerad, Karin Norlin Bogren, Internationellt Centrum för Lokal Demokrati, ICLD.

GENOMFÖRANDE

Projektet genomför utbildningar på plats hos de deltagande regionerna och kommunerna.

En webbutbildning, samt annat digitalt material i form av filmer, nyhetsbrev, arbetsmaterial med mera finns tillgängligt på projektets hemsida, www.fn.se/glokalasverige.

Nätverksarbete inom civilsamhället och erfarenhetsdelning mellan projektets ingående regioner och kommuner är också en del av projektets verksamhet. Under det första året var den återkoppling som gavs av pilotkommunerna avgörande för vilket material som togs fram.

Svenska FN-förbundet är en civilsamhällesorganisation och en svensk folkrörelse som arbetar med att föra samman individer och organisationer i ett gemensamt arbete för en bättre värld. FN-förbundet arbetar bland annat med att kommunicera och engagera för Globala målen.

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, är en medlems- och arbetsgivarorganisation för Sveriges kommuner och regioner.

Internationellt Centrum för Lokal Demokrati, ICLD, är en ideell organisation som arbetar med fattigdomsbekämpning genom demokratiutveckling på lokal nivå.

VARFÖR TYCKER DU ATT AGENDA 2030 ÄR VIKTIG?

Agenda 2030 och Globala målen gäller för alla människor i alla länder. Vi frågade ledande politiker hos projektets pilotdeltagare varför de tycker att Agenda 2030 är viktig.

Peter Johansson, kommunalråd, Kristianstads kommun

I Kristianstads kommun står de globala hållbarhetsmålen högt upp på vår agenda. Det faktum att en stor del av vår kommun ligger under havsytans nivå gör att rent vatten, klimatförändringar och höjda havsnivåer är väldigt konkreta frågor för oss. Agenda 2030 förenar både ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet och pekar ut en tydlig riktning i dessa viktiga frågor, en riktning som sätter våra lokala utmaningar i ett större sammanhang.

Katrin Stjernfeldt Jammeh, kommunstyrelsens ordförande, Malmö stad

För oss är det naturligt att jobba med frågorna. Vi är en av världens mest globala städer och ser tydligt att det som händer i omvärlden påverkar Malmö. Men även det omvända gäller, det vi gör i Malmö påverkar omvärlden. Vår ambition är att Malmö ska ligga i framkant, vi var först i världen med att tillsätta en lokal hälsokommission för att minska skillnaderna i ohälsa och först i Sverige att göra FN:s globala hållbarhetsmål lokala. Det är jag stolt över. Med Agenda 2030 tar vi nästa steg.

Fredrik Hansson, kommunalråd, Luleå kommun

Hållbar utveckling har varit en ledstjärna för oss i Luleå kommun. Nu i tider av besparingar och effektiviseringar är det extra viktigt att tänka på alla hållbarhetsaspekterna. För att nå hållbar utveckling krävs ett förflyttningsarbete, något som vi påbörjat. Det är inte enkelt men nödvändigt. Genom våra övergripande mål som har Agenda 2030-målen i sig ska vi fortsätta vårt arbete för Luleå och världen.

Monica Johansson, regionstyrelsens ordförande, Region Sörmland

Att arbeta aktivt med hållbarhet är en självklarhet för Region Sörmland. Genom att delta i Glokala Sverige ger vi fler möjlighet till kunskap och förståelse för Agenda 2030. Som region och offentlig aktör är vi en stor och betydande aktör i hållbarhetsarbetet. Agendan är allas vår biljett till framtiden, Region Sörmland vill självklart vara en del av vägen dit.

Anna Tenje, kommunstyrelsens ordförande, Växjö kommun

För oss i Växjö kommun som länge och framgångsrikt har arbetat med miljö- och klimatfrågorna lokalt fast med globalt perspektiv, är det självklart att ta ett samlat grepp om hållbar utveckling för kommunen både som organisation och geografiskt. En självklar utgångspunkt är då FN:s 17 hållbarhetsmål, Agenda 2030. För att göra det globala arbetet lokalt har vi tagit fram ett hållbarhetsprogram, Hållbara Växjö 2030, vår vägvisare mot en hållbar utveckling i Växjö kommun.

Carina Johansson, kommunstyrelsens ordförande, Gislaveds kommun

Agenda 2030 synliggör på ett lättförståeligt sätt vilka utmaningar vi står inför för att bygga ett hållbart samhälle, både lokalt här i Gislaveds kommun och globalt. Agendan tydliggör på så sätt att frågorna spänner över hela världen - de är viktiga i en landsbygdskommun i Sverige, såväl som i stora länder på andra kontinenter, och allas bidrag är viktiga för resultatet. Samtidigt ger Agenda 2030 i sig stora möjligheter. I vår kommun har agendan varit ett verktyg för oss att jobba allt mer tvärsektoriellt, och skippa stuprören. Globala målen finns numera med som en naturlig del i allt vi gör.

Urban Granström, kommunstyrelsens ordförande, Nyköpings kommun

Hållbarhetsarbetet är viktigt för allas framtid och måste genomsyra allt arbete vi gör i kommunen. Just social hållbarhet ligger mig varmt om hjärtat. Till exempel det vi gör på Nyköpings högstadium med att sätta samman elever med olika bakgrund och förutsättningar för att bryta barriärer och utanförskap. Vi tog ett enhälligt, blocköverskridande beslut om Nyköpingsmodellen. Skolan är den viktigaste platsen för att skapa möjligheter för demokrati och möten utifrån människors olika bakgrund.

MÅL 1:
INGEN FATTIGDOM

Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt.

1.1 Senast 2030 avskaffa den extrema fattigdomen för alla människor överallt. Med extrem fattigdom avses för närvarande människor som lever på mindre än 1,25 US-dollar per dag. *

1.2 Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner.

1.3 Införa nationellt lämpliga system och åtgärder för socialt skydd för alla, inklusive grundskydd, och senast 2030 säkerställa att de omfattar en väsentlig andel av de fattiga och de utsatta.

1.4 Senast 2030 säkerställa att alla män och kvinnor, i synnerhet de fattiga och de utsatta, har lika rätt till ekonomiska resurser, tillgång till grundläggande tjänster, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av egendom samt tillgång till arv, naturresurser, lämplig ny teknik och finansiella tjänster, inklusive mikrokrediter.

1.5 Till 2030 bygga upp motståndskraften hos de fattiga och människor i utsatta situationer och minska deras utsatthet och sårbarhet för extrema klimatrelaterade händelser och andra ekonomiska, sociala och miljömässiga chocker och katastrofer.

1.A Säkra en betydande resursmobilisering från en mängd olika källor, inklusive genom ökat utvecklingssamarbete, i syfte att ge utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, tillräckliga och förutsebara medel för att genomföra program och politik för att avskaffa all form av fattigdom.

1.B Upprätta sunda policyramverk på nationell, regional och internationell nivå på grundval av utvecklingsstrategier som stödjer de fattiga och tar hänsyn till jämställdhetsaspekter, för att stödja ökade investeringar i åtgärder för att avskaffa fattigdom.

Delmål med "a", "b" eller "c" är metoder för att nå målet, inte egna delmål.

** I februari 2019 är definitionen för extrem fattigdom människor som lever på under 1,90 US-dollar per dag.*

ALLA MÄNNISKOR SKA HA SAMMA MÖJLIGHETER

Fattigdom handlar inte bara om inkomst. Den handlar också om brist på makt, inflytande, socialt skydd och säkerhet.

Mål 1 handlar om att minska antalet människor som lever i fattigdom och se till att de får tillgång till grundläggande välfärd. Mål 1 handlar också om att ge skydd från katastrofer oavsett om de orsakas av människa eller natur. Mål 1 tar ett tvärdimensionellt grepp om fattigdomen.

För att underlätta arbetet med att nå mål 1 finns sju delmål. Att säkra resurser så att utvecklingsländerna kan genomföra program för att avskaffa fattigdomen och skapa policyramverk som stödjer ökade investeringar för att avskaffa fattigdomen är metoder för måluppfyllelsen som vi redan tar oss an, bland annat genom det internationella biståndet. Sverige bidrar också till att bygga upp sociala trygghetssystem i utvecklingsländer inom ramen för arbetet med politiken för global utveckling, PGU. Utöver det är det möjligt att bidra från andra delar av såväl det offentliga som civila samhället.

GLOBALT

Den internationella gränsen för extrem fattigdom är i dagsläget 1,90 amerikanska dollar per person och dag. Sedan 1990-talet har vi sett stora framsteg vad gäller att lyfta människor ur fattigdom. Den extrema fattigdomen har, enligt Världsbanken, minskat med 70 procent mellan 1990 och 2015. Trots det lever idag cirka 690 miljoner människor eller 9 procent av världens befolkning i extrem fattigdom.[1]
Fattigdomsbekämpning är ett övergripande mål för den svenska biståndspolitiken.

NATIONELLT

I Sverige har vi ett väl utbyggt välfärdssystem och en hög levnadsstandard, men vi saknar en officiell nationell definition av fattigdom. Ökande inkomstskillnader och högre andel som lever i relativ fattigdom innebär att även vi har utmaningar inom området.

Den inkomstrelaterade ojämlikheten har ökat mer i Sverige än i något annat OECD-land sedan 1990 och ligger på den högsta nivån i Norden[2]. Enligt delmål 1.2 ska vi till 2030 minst halvera den andel kvinnor, män och barn som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner. Det är ett delmål som den offentliga sektorn har ett ansvar att arbeta med för att uppfylla.

KOMMUNALT/REGIONALT

Den lokala nivån av beslutsfattande är viktig eftersom den är närmast invånarna och därmed kan ha stor påverkan på deras liv, såväl i Sverige som i andra länder. Kommunernas ansvar för det sociala stödet och omsorgen innebär att de som lever i den största ekonomiska utsattheten kan få hjälp att ta sig ur den. För att nå målet krävs koordinerade, långsiktiga och mångfacetterade insatser på lokal och regional nivå.

Kommuner, men också regioner, kan bäst identifiera vilka människor, inte minst barn, som lever i fattigdom och satsa resurser som hjälper dem att ta sig ur den. Samverkan med civilsamhället är en viktig del i det arbetet.

[1] The Sustainable Development Goals Report 2020

[2] I riktning mot en hållbar välfärd (SOU Fi 2016:01)

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att avskaffa fattigdomen?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att uppfylla mål 1?
Vad gör din verksamhet för att uppfylla mål 1 och dess delmål?

MÅL 2:
INGEN HUNGER

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk.

2.1 Senast 2030 avskaffa hunger och garantera alla människor, i synnerhet de fattiga och människor i utsatta situationer, inklusive små barn, tillgång till tillräckligt med säker och näringsrik mat året om.

2.2 Senast 2030 avskaffa alla former av undernäring, bland annat genom att senast 2025 nå de internationellt överenskomna målen i fråga om tillväxthämning och undervikt bland barn under fem år, samt tillgodose tonårsflickors, gravida och ammande kvinnors samt äldre personers näringsbehov.

2.3 Till 2030 fördubbla jordbrukets produktivitet och inkomster för småskaliga livsmedelsproducenter, i synnerhet kvinnor, ursprungsfolk, familjejordbrukare, boskapsskötande nomader samt fiskare, inklusive genom säker och lika tillgång till mark, andra produktionsresurser och insatsvaror, kunskap, finansiella tjänster och marknader samt möjligheter till förädling och sysselsättning utanför jordbruket.

2.4 Senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar produktiviteten och produktionen, som bidrar till att upprätthålla ekosystemen, som stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema väderförhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och som successivt förbättrar mark- och jordkvaliteten.

2.5 Senast 2020 upprätthålla den genetiska mångfalden av fröer, odlade växter, produktionsdjur och tamdjur samt deras besläktade vilda arter, bland annat med hjälp av välskötta och diversifierade frö- och växtbanker på nationell, regional och internationell nivå. Främja tillträde till samt rimlig och rättvis fördelning av de fördelar som uppstår vid användning av genetiska resurser och därmed förknippad traditionell kunskap, i enlighet med internationella avtal.

2.A Öka investeringarna, bland annat genom stärkt internationellt samarbete, i infrastruktur på landsbygden, forsknings- och rådgivningstjänster för jordbruket, teknikutveckling samt genbanker för växter och husdjur i syfte att öka jordbrukets produktionskapacitet i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna.

2.B Korrigera och förhindra handelsbegränsningar och snedvridningar på världsmarknaderna för jordbruksprodukter, inklusive genom att parallellt avskaffa alla former av exportsubventioner inom jordbruket liksom alla exportåtgärder med motsvarande verkan, i enlighet med mandatet för Doharundan.

2.C Vidta åtgärder för att säkerställa väl fungerande marknader och derivatmarknader för jordbruksråvaror. Underlätta tillgången till aktuell marknadsinformation, inklusive om livsmedelsreserver, i syfte att bidra till att begränsa extrema svängningar i livsmedelspriser.

ALLA MÄNNISKOR SKA FÅ ÄTA SIG MÄTTA

Mål 2 handlar om att ingen ska lida av hunger och att alla människor ska få tillgång till bra och näringsriktig mat året om.

Mat är en mänsklig rättighet som är orättvist fördelad. Hunger och felnäring är världens största hälsorisk. Det finns tillräckligt med mat i världen för att alla ska kunna äta sig mätta men vi behöver omfördela våra resurser och bättre ta vara på den mat vi producerar.

Delmål 2.4 beskriver behovet av att senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion. Livsmedelsproduktionen ska också stärka anpassningsförmågan till klimatförändringar och successivt förbättra mark- och jordkvaliteten. Genom att skapa ett hållbart jordbruk kan vi trygga livsmedelsförsörjningen för fler människor, samtidigt som vi tar vara på de ekologiska systemen och de viktiga ekosystemtjänsterna.

GLOBALT

Andelen undernärda människor i utvecklingsländerna minskade från 23,3 procent 1990-92 till 12,9 procent 2014-16. Detta trots stora globala utmaningar med ökad arbetslöshet, höjda energi- och matpriser, extrema väderförhållanden, naturkatastrofer och politisk instabilitet. Dessa hinder har bromsat utvecklingen vad gäller att minska den extrema fattigdomen och hungern i några av världens mest sårbara nationer.

Dessvärre visar siffror att hungern ökat igen. Nära 690 miljoner människor var undernärda 2019, en ökning med nästan 60 miljoner från 2014. 2019 led 144 miljoner barn under fem år av att vara korta för sin ålder, 47 miljoner barn av att väga för lite i förhållande till sin längd och 38 miljoner barn av övervikt.[1]

NATIONELLT

I Sverige är det inte hunger och undernäring som är de största utmaningarna. I stället är ohälsosamma matvanor tillsammans med otillräcklig fysisk aktivitet två stora riskfaktorer för ohälsa och för tidig död.[2] Sverige antog 2017 en nationell livsmedelsstrategi.[3] Svensk livsmedelsproduktion håller hög standard inom djurskydd och har EU:s lägsta antibiotikaanvändning men vi har också den lägsta självförsörjningsgraden av livsmedel inom EU.[4] Sverige arbetar också såväl nationellt som internationellt med att minska användningen av antibiotika i djurhållningen. 2017 påbörjades också ett arbete för att nå målet om halverat matsvinn till 2030.

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommuners och regioners ansvar för utbildning, vård och omsorg innefattar ansvaret för vissa måltider. Att land- och vattenresurserna förvaltas väl bidrar också till mål 2. Genom att arbeta för bättre vattenkvalitet, bevarande av viktiga jordbruksmarker, minskat matsvinn och hälsosam och näringsriktig kost inom skola, vård och omsorg bidrar kommuner och regioner till att uppfylla mål 2 i Sverige. Måltidsverksamheten bidrar både till gemenskap och mindre risk för undernäring bland äldre.

Kommunernas kontrollansvar för livsmedelshanteringen innebär också att matens kvalitet säkras. Livsmedelsområdet är till stor del reglerat på EU-nivå, men även svenska lagar som till exempel skollagen och livsmedelslagen styr arbetet. Regionala livsmedelsstrategier och arbete med landsbygdsutveckling är andra delar i det lokala och regionala arbetet för att trygga livsmedelsförsörjningen och främja ett hållbart jordbruk.

[1] The Sustainable Development Goals Report 2020

[2] I riktning mot en hållbar välfärd (SOU Fi 2016:01)

[3] En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet

[4] I riktning mot en hållbar välfärd (SOU Fi 2016:01)

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att ingen ska behöva gå hungrig?

Vad gör din verksamhet för att uppfylla mål 2 och dess delmål?

Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att uppfylla mål 2?

MÅL 3:
GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

Säkerställa hälsosamma liv
och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

3.1 Till 2030 minska mödradödligheten i världen till mindre än 70 dödsfall per 100 000 förlossningar med levande barn.

3.2 Senast 2030 säkerställa att inga spädbarn eller barn under fem år dör av orsaker som hade kunnat förebyggas. Alla länder bör sträva efter att minska den neonatala dödligheten till högst tolv dödsfall per 1 000 levande födda och dödligheten bland barn under fem år till högst 25 dödsfall per 1 000 levande födda.

3.3 Senast 2030 utrota epidemierna av aids, tuberkulos, malaria och försummade tropiska sjukdomar samt bekämpa hepatit, vattenburna sjukdomar och andra smittsamma sjukdomar.

3.4 Till 2030 genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar med en tredjedel samt främja psykisk hälsa och välbefinnande.

3.5 Stärka insatserna för att förebygga och behandla drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk.

3.6 Till 2020 halvera antalet dödsfall och skador i trafikolyckor i världen.

3.7 Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, inklusive familjeplanering, information och utbildning, och att reproduktiv hälsa integreras i nationella strategier och program.

3.8 Åstadkomma allmän hälso- och sjukvård för alla, som även skyddar mot ekonomisk risk, tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård av god kvalitet liksom tillgång till säkra, effektiva och ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin av god kvalitet.

3.9 Till 2030 väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontaminering av luft, vatten och mark.

3.A Stärka genomförandet av Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll i alla länder, där så är lämpligt.

3.B Stödja forskning om och utveckling av vaccin och läkemedel mot de smittsamma och icke-smittsamma sjukdomar som i första hand drabbar utvecklingsländer. Sörja för tillgång till ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin, i enlighet med Dohadeklarationen om TRIPS-avtalet och folkhälsa, i vilken det bekräftas att utvecklingsländerna har rätt att fullt ut utnyttja den flexibilitet som avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter erbjuder för att skydda folkhälsan och, framför allt, säkerställa att alla har tillgång till läkemedel.

3.C Väsentligt stärka finansieringen av hälso- och sjukvården liksom insatserna för att rekrytera, utveckla, utbilda och behålla hälso- och sjukvårdspersonal i utvecklingsländerna, särskilt i de minst utvecklade länderna och små ö- nationer under utveckling.

3.D Stärka alla länders, i synnerhet utvecklingsländernas, kapacitet när det gäller tidig varning, riskreducering och hantering av nationella och globala hälsorisker.

ALLA SKA MÅ BRA

Mål 3 handlar om att alla människor ska ha möjlighet till god hälsa och välbefinnande. Hälsan har en avgörande betydelse för människors möjlighet att klara skolan, arbeta, försörja sig och leva ett självständigt liv, något som bidrar till samhällets tillväxt och hållbara utveckling. Folkhälsan påverkas av människors livsvillkor, de förhållanden där kvinnor, män och deras barn växer upp och lever, samt de system som tillämpas för att hantera ohälsa och sjukdom. Förutom mål 3 kopplar därför flera andra mål i agendan till hälsan i befolkningen. De senaste decennierna har vi sett stora förbättringar i världen men det finns fortfarande mycket kvar att göra. Skillnaderna i hälsa är stora mellan länder, inom länder och mellan olika sociala grupper i samhället – även inom Sverige.

GLOBALT

Mellan år 1990 och 2015 halverades barnadödligheten från 12,7 miljoner barn per år till 6 miljoner barn per år. 2017 har siffran sjunkit ytterligare till 5,4 miljoner barn.[1] Sjukdomar som HIV/AIDS, tuberkulos och malaria bekämpades framgångsrikt. Dödligheten i malaria minskade med 60 procent och i tuberkulos med 45 procent.

Medellivslängden i världen i dag är 72 år. Den har ökat med 20 år sedan 1960-talet. Men skillnaderna är stora. I Norden lever vi i genomsnitt i över 80 år medan medellivslängden i Afrika söder om Sahara är 59 år.[2]

NATIONELLT

I Sverige har vi generellt en hög medellivslängd, god självskattad hälsa och god tillgång till hälso- och sjukvård, men vi har också utmaningar. En stor utmaning är de betydande hälsoskillnader som finns mellan olika grupper av kvinnor och män i samhället.[3] Ju lägre social position, desto sämre hälsa. Och omvänt. De största riskfaktorerna för icke-smittsamma sjukdomar som hjärt- och kärlsjukdomar och cancer är ohälsosamma levnadsvanor som matvanor, stillasittande, rökning och riskbruk av alkohol. Vi har också ökande psykisk ohälsa, samt olika hälsoproblem kopplade till luftföroreningar och kemikalier.[4]

I slutbetänkandet från den statliga kommittén Kommissionen för jämlik hälsa[5] betonas att med mer jämlika livsvillkor och möjligheter till sådant som en god uppväxt, en bra utbildning, ett gott arbete och en rimlig försörjning kommer också en mer jämlik hälsa, vilket har stor betydelse för en hållbar samhällsutveckling. Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.[6]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommuner och regioner ansvarar för merparten av de välfärdstjänster som har stor påverkan på befolkningens hälsa genom livet. Det handlar om hur skolan och den sociala omsorgen fungerar. Om hur bostads- och samhällsplaneringen bedrivs. Eller i vilken mån det finns kultur- och fritidsaktiviteter för alla, oavsett kön, bakgrund eller socioekonomisk situation. Beroende på hur verksamheterna bedrivs, kan de vara hälsofrämjande eller förebyggande i sig. Dessutom har hälso- och sjukvården en särskild roll som direkt påverkar hälsa och överlevnad.

Utöver att flera lagar slår fast ansvar att bidra till medborgarnas hälsa, har en god och jämlik hälsa en positiv effekt på verksamheternas kvalitet och kärnuppdrag.

[1] UN-IGME-Child-Mortality-Report-2018
[2] UNDP Blir världen bättre? 2020
[3] Öppna jämförelser Folkhälsa 2020
[4] I riktning mot en hållbar välfärd (SOU Fi 2016:01)
[5] Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa – Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa (SOU 2017:47)
[6] Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till bättre hälsa och välbefinnande?
Vad gör din organisation för att uppfylla mål 3 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att fler mår bättre?

MÅL 4:
GOD UTBILDNING FÖR ALLA

Säkerställa inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

4.1 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.

4.2 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan.

4.3 Senast 2030 säkerställa alla kvinnor och män lika tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet till en överkomlig kostnad.

4.4 Till 2030 väsentligen öka det antal ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter, däribland tekniska färdigheter och yrkeskunnande, för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap.

4.5 Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerställa lika tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.

4.6 Senast 2030 säkerställa att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna – både män och kvinnor – lär sig läsa, skriva och räkna.

4.7 Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.

4.A Bygga och förbättra utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning, samt tar hänsyn till jämställdhetsaspekter och därmed erbjuder en trygg, fredlig, inkluderande och ändamålsenlig lärandemiljö för alla.

4.B Till 2020 väsentligen öka antalet stipendier i världen som kan sökas av personer från utvecklingsländer, i synnerhet de minst utvecklade länderna, små önationer under utveckling och afrikanska länder, för studier inom högre utbildning, inklusive yrkesutbildning samt informations- och kommunikationstekniska, tekniska, ingenjörsvetenskapliga och naturvetenskapliga program, i utvecklade länder och andra utvecklingsländer.

4.C Till 2030 väsentligen öka tillgången på utbildade lärare, bland annat genom internationellt samarbete kring lärarutbildning i utvecklingsländerna, särskilt de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

ALLA SKA FÅ MÖJLIGHET TILL UTBILDNING

Mål 4 handlar om att alla ska få tillgång till avgiftsfri och likvärdig utbildning av god kvalitet genom livet. I dag går fler flickor och pojkar än någonsin i skolan, men många tvingas sluta innan de är klara med sin utbildning. Anledningar till att barn tvingas sluta skolan är många men fattigdom är en vanlig orsak. Utbildning är en mänsklig rättighet och en viktig investering för att utrota fattigdom och skapa utveckling i samhällen.

Till mål 4 är tio delmål kopplade. De handlar om att samhället senast 2030 ska erbjuda utbildning åt alla oavsett kön eller funktionsnedsättning, från förskola till vuxenutbildning. En annan målsättning handlar om att säkra att studerande får kunskaper och färdigheter som främjar en hållbar utveckling.

GLOBALT

Globalt har antalet barn som skrivs in i grundskolan ökat, men det är fortfarande inte alla barn som börjar eller går klart en grundskoleutbildning. 2017 var det drygt 60 miljoner barn som inte gick i skolan jämfört med 100 miljoner 1990. Idag går 90 procent av världens barn i skolan men fortfarande kan 127 miljoner unga varken läsa eller skriva.[1] Att unga hoppar av skolan beror ofta på fattigdom eller låg kvalitet på utbildningen.

Antalet personer med eftergymnasial examen fortsätter att öka inom OECD, särskilt bland yngre. I Sydkorea 2019 var 69,8 procent av befolkningen mellan 25-34 år högskoleutbildade, jämfört med 50 procent av sydkoreanerna mellan 25-64 år. I Sverige var 48,4 procent högskoleutbildade i åldern 25-34 och 44 procent mellan 25-64.[2]

NATIONELLT

I Sverige har vi sedan länge ett väl utbyggt utbildningssystem med skolplikt och avgiftsfri utbildning. Trots detta finns det utmaningar. Bristande likvärdighet, kunskapsskillnader mellan flickor och pojkar och brist på lärare är några av dem. Det saknas också en samlad bild av hur utbildning för hållbar utveckling ser ut i svenska skolor.[3]

Behovet av att stärka och jämna ut förutsättningarna i hela skolsystemet understryks i Skolkommissionens slutbetänkande från 2017.[4] Från och med hösten 2018 omfattar skolplikten också förskoleklass.

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommunerna ansvarar för stora delar av utbildningssystemet. Såväl förskola som grundskola, gymnasium och delar av vuxenutbildningen finansieras med kommunala skattemedel och drivs med både kommunala och fristående huvudmän. Som utbildningsanordnare gäller det att vara uppdaterad på de lokala arbetsmarknadsbehoven så att rätt kompetenser utbildas.

Regionerna har bland annat ansvar för mödrahälsovård, barnhälsovård och stöd i föräldraskapet, insatser som också har betydelse för hur barn klarar sina studier. Att klara skolan har i sin tur stor betydelse för hälsan, även i vuxen ålder.

[1] Unicef
[2] Ekonomifakta
[3] I riktning mot en hållbar välfärd (SOU Fi 2016:01)
[4] Samling för skolan SOU 2017:35

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att alla får en god utbildning?
Vad gör din organisation för att uppfylla mål 4 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att alla får en god utbildning?

MÅL 5:
JÄMSTÄLLDHET

Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

5.1 Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.

5.2 Avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering.

5.3 Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.

5.4 Erkänna och värdesätta obetalt omsorgs- och hushållsarbete genom att tillhandahålla offentliga tjänster, infrastruktur och socialt skydd samt genom att främja delat ansvar inom hushållet och familjen, i enlighet med vad som är nationellt lämpligt.

5.5 Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

5.6 Säkerställa allmän tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och reproduktiva rättigheter i enlighet med överenskommelserna i handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling, Pekingplattformen samt slutdokumenten från respektive översynskonferenser.

5.A Genomföra reformer för att ge kvinnor lika rätt till ekonomiska resurser, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av egendom samt tillgång till finansiella tjänster, arv och naturresurser, i enlighet med nationell lagstiftning.

5.B Öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik, för att främja kvinnors egenmakt.

5.C Anta och stärka välgrundad politik och genomförbar lagstiftning för att främja jämställdhet och öka alla kvinnors och flickors egenmakt på alla nivåer.

SAMMA VILLKOR OAVSETT KÖN

Mål 5 handlar om jämställdhet. Kvinnor, flickor, män och pojkar ska ha samma rättigheter, villkor och möjligheter att forma sina liv. Flickor och kvinnor ska ha makt över sina egna liv och bestämma över sina egna kroppar. Sverige ligger, tillsammans med de övriga nordiska länderna, i framkant i arbetet med jämställdhet vid internationella jämförelser. Trots det finns utmaningar kvar i Sverige och stora utmaningar globalt innan målet är nått. Att stärka kvinnors och flickors rättigheter är ett effektivt sätt att bekämpa fattigdom och skapa förutsättningar för fredliga samhällen.

GLOBALT

Jämställdhet är en mänsklig rättighet, men världen ser annorlunda ut. Flickor tvingas in i barnäktenskap och utsätts för könsstympning. Fortfarande är bara drygt 20 procent av världens parlamentariker kvinnor men andelen har ökat i nio av tio länder. Bara drygt 40 procent av allt lönearbete utförs av kvinnor och de tjänar mindre än män i alla länder. [1] Sverige arbetar sedan länge med ett starkt fokus på jämställdhet inom utvecklingssamarbetet.

NATIONELLT

Trots ett omfattande svenskt jämställdhetsarbete sedan länge har män som grupp fortfarande mer makt och inflytande än kvinnor, äger mer och tjänar mer. Kvinnor har fortfarande huvudansvaret för det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Även hälsoskillnader finns. Kvinnor uppger sämre hälsa, medan män som grupp lever kortare. Män utövar det mesta våldet i samhället, både i det privata och det offentliga rummet. Kvinnor utsätts i högre utsträckning än män för våld i nära relationer, medan det i det offentliga rummet framförallt är män som utsätts. Föreställningar om hur flickor, pojkar, kvinnor och män förväntas vara behöver utmanas.

Sverige har med 79,7 procent 2019 EU:s högsta sysselsättningsgrad för kvinnor 20-64 år. Snittet inom EU ligger på 68,4 procent.[2] Jämställdhet mellan könen regleras förutom i diskrimineringslagen i många andra svenska lagar. Att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv är det övergripande nationella målet för jämställdhetspolitiken.

KOMMUNALT/REGIONALT

Jämställdhet är en del av det kommunala uppdraget. Det innebär att kommuner och regioner ska ge kvinnor och män, flickor och pojkar, en likvärdig service och främja en jämställd samhällsutveckling. Det är en fråga om mänskliga rättigheter, men det handlar också om kvalitet och effektivitet.

Det kräver att verksamheter planeras utifrån både kvinnors och mäns, flickors och pojkars behov och att resurser fördelas likvärdigt mellan könen. Personal inom skola, vård och omsorg behöver bemöta kvinnor och män, flickor och pojkar utan diskriminering och utan stereotypa föreställningar om kön. Kommuner och regioner har också ett särskilt ansvar att motverka alla former av våld mot kvinnor och flickor. Som arbetsgivare i en kvinnodominerad sektor har kommuner och regioner ett särskilt stort ansvar för kvinnors arbetsvillkor.

[1] UNDP Blir världen bättre? 2020

[2] Ekonomifakta/Eurostat

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att jämställdheten ökar?
Vad gör din organisation för att uppfylla mål 5 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till ökad jämställdhet?

MÅL 6:
RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA

Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.

6.1 Senast 2030 uppnå allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten för alla.

6.2 Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till fullgod och rättvis sanitet och hygien och att ingen behöver uträtta sina behov utomhus. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt behoven hos kvinnor och flickor samt människor i utsatta situationer.

6.3 Till 2030 förbättra vattenkvaliteten genom att minska föroreningar, stoppa dumpning och minimera utsläpp av farliga kemikalier och material, halvera andelen obehandlat avloppsvatten och väsentligt öka återvinningen och en säker återanvändning globalt.

6.4 Till 2030 väsentligt effektivisera vattenanvändningen inom alla sektorer samt säkerställa hållbara uttag och en hållbar försörjning med sötvatten för att angripa vattenbristen och väsentligt minska det antal människor som lider av vattenbrist.

6.5 Senast 2030 genomföra en integrerad förvaltning av vattenresurser på alla nivåer, när så är lämpligt genom gränsöverskridande samarbete.

6.6 Senast 2020 skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen, däribland berg, skogar, våtmarker, floder, akviferer och sjöar.

6.A Till 2030 utöka det internationella samarbetet och stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna inom vatten- och sanitetsrelaterade verksamheter och program, inklusive genom tekniker för vatteninsamling, avsaltning, vatteneffektivitet, rening av avloppsvatten, återvinning och återanvändning.

6.B Stödja och stärka lokalsamhällenas deltagande i arbetet med att förbättra vatten- och sanitetshanteringen.

RENT VATTEN OCH SANITET TILL ALLA

Mål 6 handlar om att säkra tillgången till rent vatten och sanitet för alla. Tillgång till vatten är en grundläggande förutsättning för att kunna leva ett anständigt liv.

Delmålen till mål 6 handlar bland annat om att alla senast 2030 ska ha tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten samt fullgod och rättvis sanitet. Vattenkvaliteten ska förbättras genom minskade föroreningar, förbättrad avloppsrening, ökad återvinning och effektivare vattenanvändning. De vattenrelaterade ekosystemen ska skyddas och återställas till 2020.

GLOBALT

Tillgången till rent vatten har ökat i världen. Nio av tio människor på jorden har tillgång till rent vatten, men tre av tio saknar fortfarande en fungerande toalettlösning. [1] Dålig hygien gör att sjukdomar sprids och diarré är en av de vanligaste dödsorsakerna bland barn under fem år i världen. Brist på toaletter är också en anledning till att flickor stannar hemma från skolan när de har mens.

Klimatförändringar och extrema väderfenomen innebär också ökade risker för försämrad vattenkvalitet och smittspridning.

I 22 länder ligger vattenstressnivån över 70 procent vilket är en indikation på att det finns stor sannolikhet för framtida vattenbrist.[2] Definitionen av vattenstress är en årlig vattentillgång under 1 700 kubikmeter per person. Som vattenbrist räknas en vattentillgång under 1 000 kubikmeter per person och år.

NATIONELLT

Sverige har god tillgång till vatten och sanitet av god kvalitet. Flera av de svenska miljökvalitetsmålen berör vattnets kretslopp som inverkar på mål 6. Levande sjöar och vattendrag, hav i balans, levande kust och skärgård, giftfri miljö och myllrande våtmarker. Trots generellt god tillgång till dricksvatten och sanitet av god kvalitet beräknas de flesta av våra miljömål inte nås med nuvarande insatser och utvecklingen är negativ.

Att förbättra vattenkvaliteten, effektivisera vattenanvändningen och skydda de vattenrelaterade ekosystemen är viktiga områden att arbeta vidare med. Svensk konsumtion bidrar också till ohållbar vattenanvändning i andra länder. [3]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommunerna har ansvar för tillgången till dricksvatten och avlopp. Såväl skyddet av vattnet som dricksvattnets kvalitet och hur avloppsvattnet ska renas är reglerat på EU-nivå, men styrs också av flera svenska lagar som till exempel miljöbalken och lagen om allmänna vattentjänster.

Trots en god tillgång till vatten och avlopp finns det behov av att förbättra vattenkvaliteten samt minska föroreningar och övergödning i många svenska sjöar och vattendrag. Kommunerna är ansvariga för att genomföra flertalet av de åtgärder som krävs för att förbättra vattenkvaliteten både i rollen som VA-producent och som granskande myndighet. Kommuner arbetar också för att förebygga problem med vattenbrist och sinande brunnar, vilket perioder av låga grundvattennivåer kan leda till.

[1] UNDP Blir världen bättre? 2020
[2] The Sustainable Developments Report 2020
[3] I riktning mot en hållbar välfärd (SOU Fi 2016:01)

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till bättre vattenkvalitet och mindre föroreningar?
Vad gör din organisation för att uppfylla mål 6 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till rent vatten och god sanitet?

MÅL 7:
HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA

Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla.

7.1 Senast 2030 säkerställa allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga och moderna energitjänster.

7.2 Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen.

7.3 Till 2030 fördubbla den globala förbättringstakten vad gäller energieffektivitet.

7.A Till 2030 stärka det internationella samarbetet för att underlätta tillgång till forskning och teknik inom ren energi, inklusive förnybar energi, energieffektivitet samt avancerad och renare fossilbränslebaserad teknik, samt främja investeringar i energiinfrastruktur och ren energiteknik.

7.B Till 2030 bygga ut infrastrukturen och uppgradera tekniken för att leverera moderna och hållbara energitjänster till alla i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

ALLA SKA HA TILLGÅNG TILL HÅLLBAR ENERGI

Mål 7 handlar om att alla människor ska ha tillgång till, och råd med, pålitlig, hållbar och modern energi. Pålitliga energikällor är viktiga för att stora delar av samhället ska fungera. Valet av energiform påverkar i hög grad utsläppen av klimatpåverkande gaser till atmosfären.

Fem delmål är kopplade till mål 7. Att satsa på forskning och utveckling av ren energi, öka andelen förnybar energi globalt och fördubbla takten vad gäller energieffektivisering ingår i delmålen. Att bygga ut infrastruktur och uppdatera tekniken för att leverera moderna och förnybara energilösningar till alla, i synnerhet till de minst utvecklade länderna och små ö-nationer under utveckling är andra delar i det internationella arbetet.

GLOBALT

2018 saknade 789 miljoner människor fortfarande tillgång till elektricitet. Nästan fyra av tio i världen saknar tillgång till ren energi när de lagar mat. Fler människor behöver få elektricitet från energikällor som inte orsakar utsläpp av växthusgaser.[1]

80 procent av världens energiproduktion kommer från fossila bränslen och utsläppen av de globala koldioxidutsläppen ökade med 50 procent mellan 1990 och 2015. Satsningar på modern energi och energieffektivisering kan bidra till sociala, miljömässiga och ekonomiska fördelar i form av nya jobb, minskad klimatpåverkan, fattigdomsbekämpning och bättre hälsa.

NATIONELLT

Sverige har god tillgång till energi och har en relativt hög andel förnybar energi. Utmaningen är att klara av att ställa om framförallt transportsektorn till förnybar energi. Riksdagens målsättningar är att andelen förnybar energi ska vara 50 procent år 2020, ett mål som redan uppnåddes 2014. Då hade Sverige 53 procent förnybar energi. Ytterligare mål är att andelen förnybar energi inom transportsektorn ska vara 10 procent år 2020 och att energianvändningen ska vara 20 procent mer effektiv år 2020 jämfört med 2008. Riksdagen beslutade 2018 om målet att 100 procent av elproduktionen ska vara förnybar till 2040, och att energianvändningen ska vara 50 procent mer effektiv år 2030 jämfört med 2005.[2]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommuner och regioner är stora energianvändare men också stora energiproducenter. Som sådan kan man arbeta aktivt med att i upphandlingar ställa krav och i den egna produktion se till att följa utvecklingen och använda den senaste tekniken. En omställning av energisystemet pågår genom fortsatt utbyggnad av förnybar energi och utfasning av fossila bränslen inom både elproduktion och fjärrvärme. Energisystemen och elnäten står inför nya utmaningar med varierande energiproduktion från vind och sol och ny efterfrågan på el från transporter, datacentra, industri och samhällsbyggande.

Kommuner och regioner använder drygt 20 TWh energi, eller knappt fem procent av Sveriges energianvändning i sina verksamhetslokaler och allmännyttiga bostäder. Det finns en långsiktig positiv trend för energieffektivisering, samtidigt som mer kan göras i både befintliga och nya byggnader. Regionernas energianvändning redovisas i SKR:s Öppna jämförelser, medan den för kommuner följts upp mer sporadiskt. Den regionala och lokala kollektivtrafiken använder ytterligare 4 TWh, där drygt 91 procent var förnybar energi år 2019.

[1] The Sustainable Developments Report 2020

[2] Energipolitikens inriktning prop 2017/18:228

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till mer hållbar energi?
Vad gör din organisation för att uppfylla mål 7 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till mer hållbar energi?

MÅL 8: ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT

Verka för en varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

8.1 Upprätthålla ekonomisk tillväxt per capita i enlighet med nationella förhållanden och i synnerhet en BNP-tillväxt på minst 7 procent per år i de minst utvecklade länderna.

8.2 Uppnå högre ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk uppgradering och innovation, bland annat genom att fokusera på sektorer med högt förädlingsvärde och hög arbetsintensitet.

8.3 Främja utvecklingsinriktad politik som stödjer produktiv verksamhet, skapande av anständiga arbetstillfällen, företagande, kreativitet och innovation samt uppmuntra att mikroföretag liksom små och medelstora företag växer och blir en del av den formella ekonomin, bland annat genom tillgång till finansiella tjänster.

8.4 Fram till 2030 successivt förbättra den globala resurseffektiviteten i konsumtionen och produktionen samt sträva efter att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring, i enlighet med det tioåriga ramverket för hållbar konsumtion och produktion, med de utvecklade länderna i täten.

8.5 Senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

8.6 Till 2020 väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.

8.7 Vidta omedelbara och effektiva åtgärder för att avskaffa tvångsarbete, modernt slaveri och människohandel och säkra att de värsta formerna av barnarbete, inklusive rekrytering och användning av barnsoldater, förbjuds och upphör. Avskaffa alla former av barnarbete senast 2025.

8.8 Skydda arbetstagarnas rättigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetstagare, inklusive arbetskraftsinvandrare, i synnerhet kvinnliga migranter, och människor i otrygga anställningar.

8.9 Senast 2030 utarbeta och genomföra politik för hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.

8.10 Stärka de inhemska finansinstitutens kapacitet att främja och utöka tillgången till bank- och försäkringstjänster samt finansiella tjänster för alla.

8.A Öka det handelsrelaterade stödet (Aid for Trade) till utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, bland annat genom det förstärkta integrerade ramverket för handelsrelaterat tekniskt bistånd till de minst utvecklade länderna (Enhanced Integrated Framework for Trade-related technical Assistance to Least Developed Countries).

8.B Senast 2020 utarbeta och börja tillämpa en global strategi för ungdomssysselsättning samt genomföra Internationella arbetsorganisationens globala sysselsättningspakt.

ALLA SKA HA ETT ARBETE MED GODA VILLKOR

Mål 8 handlar om att alla människor ska ha ett arbete med anständiga arbetsvillkor. Det handlar också om att främja inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt. Alla människor som arbetar behöver få en inkomst som går att leva på, som eliminerar fattigdom och främjar ekonomisk tillväxt i alla länder.

Mål 8 har 12 delmål knutna till sig. De omfattar allt från att utvecklingsländernas BNP bör ligga på över 7 procent per år, att tvångsarbete, modernt slaveri och människohandel ska avskaffas till att stärka politiken för en hållbar turism. För Sverige och andra utvecklade länders del är delmål 8.4 om att förbättra den globala resurseffektiviteten i konsumtion och produktion och bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring en utmaning.

GLOBALT

Inom ramen för partnerskapet Global Deal med bland annat ILO och OECD sker särskilda satsningar på att stärka arbetsvillkoren globalt. Internationella överenskommelser som FN:s Global Compact kan följas av kommuner och regioner i samband med upphandlingar för att säkra hållbara arbetsvillkor också i andra länder.

I Sverige var i juli 2018 284 företag anslutna till Global Compact och dess tio principer.[1] Att skapa kvalitativa jobb kommer att vara en utmaning för de flesta av världens länder framöver. FN beräknar att 470 miljoner arbeten behöver skapas fram till 2030 för att alla ska få sysselsättning.[2]

NATIONELLT

I Sverige har vi sedan länge hög sysselsättning och globalt sett goda löner och arbetsvillkor. Andelen kvinnor som yrkesarbetar är högst i EU. Trots detta finns det utmaningar med otrygga anställningsförhållanden, brist på arbetskraft inom vissa sektorer, löneskillnader mellan kvinnor och män samt ohälsa kopplad till arbete.

Även målsättningarna kring att öka andelen unga i jobb och skapa sysselsättning för personer med funktionsnedsättningar är utmaningar för oss i Sverige.

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommuner och regioner stödjer utvecklingen av arbetstillfällen för alla grupper, även de som står långt från arbetsmarknaden. Detta kan ske exempelvis i samverkan med Arbetsförmedlingen, näringslivet och den sociala ekonomin.[3] Kommunerna ansvarar även för kommunal vuxenutbildning (komvux) som bidrar till att människor kan utbilda sig och hitta arbete.

Kommuner är också markägare, markförsäljare, planerare, tillståndsgivare och kontrollmyndighet inom många områden som berör flertalet företag. Genom att sköta sina uppdrag objektivt, rättssäkert och professionellt skapar man bästa förutsättningar för näringslivet att bedriva sin verksamhet och växa.

[1] https://www.unglobalcompact.org

[2] https://www.un.org/sustainabledevelopment/economic-growth/

[3] Social ekonomi omfattar verksamheter som har allmännytta eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. (Wikipedia)

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt?

Vad gör din organisation för att uppfylla mål 8 och dess delmål?

Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 8 nås?

MÅL 9:
HÅLLBAR INDUSTRI, INNOVATIONER OCH INFRASTRUKTUR

Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.

9.1 Bygga ut tillförlitlig, hållbar och motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet, inklusive regional och gränsöverskridande infrastruktur, för att stödja ekonomisk utveckling och människors välbefinnande, med fokus på ekonomiskt överkomlig och rättvis tillgång för alla.

9.2 Verka för en inkluderande och hållbar industrialisering. Till 2030 avsevärt öka industrins andel av sysselsättning och BNP, i enlighet med nationella förhållanden, och fördubbla denna andel i de minst utvecklade länderna.

9.3 Öka tillgången för småskaliga industriföretag och andra företag, i synnerhet i utvecklingsländerna, till finansiella tjänster, inklusive överkomliga krediter, samt deras integrering i värdekedjor och marknader.

9.4 Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser. Alla länder vidtar åtgärder i enlighet med sina respektive förutsättningar.

9.5 Förbättra den vetenskapliga forskningen och industrisektorernas tekniska kapacitet i alla länder, i synnerhet utvecklingsländerna, bland annat genom att till 2030 uppmuntra innovation och väsentligt öka det antal personer som arbetar med forskning och utveckling per 1 miljon människor liksom de offentliga och privata utgifterna för forskning och utveckling.

9.A Främja utbyggnad av hållbar och motståndskraftig infrastruktur i utvecklingsländerna genom ökat finansiellt, teknologiskt och tekniskt stöd till afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer och små önationer under utveckling.

9.B Stödja inhemsk teknikutveckling, forskning och innovation i utvecklingsländerna, inklusive genom att säkerställa en gynnsam policymiljö för exempelvis industriell diversifiering och förädling av råvaror.

9.C Väsentligt öka tillgången till informations- och kommunikationsteknik samt eftersträva allmän och ekonomiskt överkomlig tillgång till internet i de minst utvecklade länderna senast 2020.

MER HÅLLBAR OCH INNOVATIV INDUSTRI

Mål 9 handlar om att bygga motståndskraftig infrastruktur, främja hållbar och inkluderande industrialisering samt uppmuntra innovationer. Fungerande infrastruktur är grundläggande för att samhället ska fungera.

Genom investeringar i långsiktigt hållbara transportsystem, förnybar energi samt ökad tillgång till kunskap kan fler samhällen skapa positiv utveckling när det gäller hälsa, ekonomisk tillväxt samt tillgång till utbildning som kan lyfta människor ur fattigdom. Samtidigt behöver den industriella utvecklingen ta hänsyn till miljön. Resurseffektivisering, ny teknik och innovationer har stor betydelse för att framtidens industri ska vara hållbar.

Åtta delmål är knutna till mål 9 varav flera är kopplade till utvecklingsländernas behov av utbyggd infrastruktur och hållbar industrialisering.

GLOBALT

Industrialiseringen har under de senaste decennierna ökat i stora delar av Asien och delar av Afrika. En del av den industriella produktion som tidigare skedde i Europa har flyttat till andra världsdelar. Förflyttningen har inneburit möjligheter till minskad fattigdom och bättre livsförutsättningar för många människor, men också nya påfrestningar på miljön som resulterat i förgiftat dricksvatten, luftföroreningar, förorenade marker och problem med avfallshantering. I FN:s industrirapport från 2018 sägs att de nuvarande globala konsumtions- och produktionsmönstren sannolikt inte är hållbara.[1]

NATIONELLT

Sverige har en väl utbyggd infrastruktur, och har länge verkat för hållbar industri. Vi har också ett innovationsfrämjande klimat. Sverige rankades 2018 som trea i Global innovation index [2] efter Schweiz och Nederländerna. Framåt bedöms utmaningarna vara kopplade till omställningsbehovet i Sverige och globalt från en linjär och fossilbaserad till en cirkulär och biobaserad ekonomi. Ytterligare utmaningar är att skapa en resurseffektiv industri samt motverka klimatförändringar och skapa en transportinfrastruktur i linje med ambitionen om en fossilfri transportsektor.[3]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommuner och regioner är stora investerare i infrastruktur. System för vatten och avlopp och kollektivtrafik är några exempel. Genom upphandling kan utvecklingen styras mot innovation av exempelvis renare och smartare teknik. Genom rätt agerande kan utvecklingen styras mot en mer hållbar riktning.

Kommunernas ansvar för viss tillsyn av olika verksamheter kan också bidra till en hållbar utveckling av såväl näringsliv som offentligt finansierade verksamheter. Möjligheten till samverkan med universiteten i olika sammanhang innebär också att ny kunskap kan bidra till innovationer.

[1] Industrial Development Report 2018

[2] Global innovation index 2018

[3] I riktning mot en hållbar välfärd

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att mål 9 och dess delmål nås?

Vad gör din organisation för att uppfylla mål 9 och dess delmål?

Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 9 nås?

MÅL 10:
MINSKAD OJÄMLIKHET

Minska ojämlikheten inom och mellan länder.

10.1 Till 2030 successivt uppnå och upprätthålla en inkomsttillväxt högre än det nationella genomsnittet för de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst.

10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

10.3 Säkerställa lika möjligheter och minska förekomsten av ojämlika utfall, bland annat genom att avskaffa diskriminerande lagstiftning, politik och praxis och främja lagstiftning, politik och åtgärder av lämpligt slag i detta hänseende.

10.4 Besluta om politik, särskilt finans-, löne- och socialskyddspolitik, och successivt uppnå ökad jämlikhet.

10.5 Förbättra regleringen och övervakningen av globala finansmarknader och finansinstitut samt stärka genomförandet av sådana regleringar.

10.6 Säkra stärkt representation och röst till utvecklingsländer i beslutsfattandet i globala internationella ekonomiska och finansiella institutioner i syfte att göra dessa mer effektiva, trovärdiga, ansvarsskyldiga och legitima.

10.7 Underlätta en ordnad, säker, reglerad och ansvarsfull migration och rörlighet av personer, inklusive genom planerad och väl fungerande migrationspolitik.

10.A Genomföra principen om särskild och differentierad behandling för utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, i enlighet med Världshandelsorganisationens avtal.

10.B Uppmuntra offentligt utvecklingsbistånd och finansiella flöden, inklusive utländska direktinvesteringar, till de stater där behovet är som störst, i synnerhet de minst utvecklade länderna, afrikanska länder, små önationer under utveckling samt kustlösa utvecklingsländer, i enlighet med deras nationella planer och program.

10.C Senast 2030 minska transaktionskostnaderna för migranters remitteringar till mindre än 3 procent samt avskaffa remitteringskorridorer där kostnaderna överstiger 5 procent.

ÖKA JÄMLIKHETEN I VÄRLDEN

Mål 10 handlar om att minska ojämlikheter mellan olika grupper i befolkningen, mellan samhällen och mellan länder. Trots framgångsrik fattigdomsbekämpning lever fortfarande många i världen i fattigdom. På vissa ställen ser vi även att ojämlikheter relaterade till kön, ålder, etnicitet, ekonomiska förutsättningar och social status ökar. Ojämlikhet skapar grogrund för konflikter, sjukdomar och miljöförstöring. För att samhällen ska kunna utvecklas rättvist och hållbart krävs en jämnare fördelning av makt och resurser.

Tio delmål är knutna till mål 10 och många av dem har starkt fokus på att utjämna skillnaderna mellan utvecklade och utvecklingsländer. Här kan Sverige bidra såväl nationellt genom utvecklingspolitiken och lokalt genom olika internationella partnerskap.

GLOBALT

FN har arbetat med mänskliga rättigheter sedan 1948 och rättigheterna har preciserats i ett antal konventioner och deklarationer. Beroende på hur mätningar som jämför inkomster mellan och inom länder görs så visas olika resultat. Men tydligt är att det fortfarande existerar stora skillnader i inkomster och tillgång till resurser såväl inom som mellan världens länder. Globalt har inkomsterna ökat snabbast hos medelinkomsttagarna. Enligt en rapport från den brittiska organisationen Oxfam äger 1 procent av jordens befolkning nästan hälften av världens tillgångar. Ojämlikhet kan också mätas med olika mått. Medellivslängd, mödradödlighet, BNI/capita är tre av dem.[1]

NATIONELLT

Sverige är ett av de mest jämlika länderna i världen, men är samtidigt det OECD-land där den ekonomiska ojämlikheten ökar allra mest. Ökande inkomstskillnader, bostads- och arbetsmarknadssegregation är två utmaningar. Att exempelvis hälsan är ojämlikt fördelad över befolkningen hänger till stor del samman med människors socioekonomiska förhållanden och sociala position. Den återstående medellivslängden vid trettio års ålder är nästan sex år kortare bland både kvinnor och män med kort utbildning jämfört med kvinnor och män med lång utbildning.[2]

Det finns även ojämlikheter mellan grupper gällande faktorer som utbildning, boende och tillgång till arbete. Regeringsformen slår bland annat fast att det allmänna ska verka för delaktighet och jämlikhet och att barns rätt tas till vara. Sverige har fått återkommande internationell kritik för att samernas rättigheter inte respekteras. [3]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommunerna har genom sitt ansvar för skola, omsorg och socialt stöd goda möjligheter att motverka ojämlikhet mellan olika individer och grupper av både barn och vuxna. Fullföljande av grundläggande utbildning är en av flera viktiga faktorer för minskad ojämlikhet. Regionerna kan också inom bland annat vården och kollektivtrafiken motverka ojämlikheter vad gäller hälsa och transportmöjligheter.

Det kommunala utjämningssystemet är tänkt att ge likvärdiga förutsättningar för välfärd oavsett var i landet vi befinner oss. Trots detta finns det utmaningar i att erbjuda en likvärdig offentlig service i kommunerna och regionerna på grund av varierande befolkningssammansättning och andra förutsättningar. Bostads- och samhällsplanering samt kultur och fritidsaktiviteter är andra viktiga områden i arbetet för att motverka ojämlikhet.

[1] Blir världen bättre? 2020

[2] God och jämlik hälsa Prop 17/18 249

[3] I riktning mot en hållbar välfärd (SOU Fi 2016:01)

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att minska ojämlikheten?
Vad gör din organisation för att uppfylla mål 10 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 10 nås?

MÅL 11:
HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN

Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

11.1 Senast 2030 säkerställa tillgång för alla till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder och grundläggande tjänster samt rusta upp slumområden.

11.2 Senast 2030 tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra trafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.

11.3 Till 2030 verka för en inkluderande och hållbar urbanisering samt förbättra kapaciteten för deltagandebaserad, integrerad och hållbar planering och förvaltning av bosättningar i alla länder.

11.4 Stärka insatserna för att skydda och trygga världens kultur- och naturarv.

11.5 Till 2030 väsentligt minska antalet dödsfall och antalet människor som drabbas av katastrofer, inklusive vattenrelaterade katastrofer. Även tillse att de direkta ekonomiska förlusterna till följd av sådana katastrofer, i form av lägre global BNP, minskar väsentligt. Särskilt fokus bör ligga på att skydda de fattiga och människor i utsatta situationer.

11.6 Till 2030 minska städernas negativa miljöpåverkan per person, bland annat genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall.

11.7 Senast 2030 tillhandahålla universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

11.A Främja positiva ekonomiska, sociala och miljömässiga kopplingar mellan stadsområden, stadsnära områden och landsbygdsområden genom att stärka den nationella och regionala utvecklingsplaneringen.

11.B Till 2020 väsentligen öka det antal städer och samhällen som antar och genomför integrerade strategier och planer för inkludering, resurseffektivitet, begränsning av och anpassning till klimatförändringarna och motståndskraft mot katastrofer samt utveckla och genomföra, i linje med Sendai-ramverket för katastrofriskreducering 2015–2030, en samlad katastrofriskhantering på alla nivåer.

11.C Stödja de minst utvecklade länderna, inklusive genom finansiellt och tekniskt bistånd, att bygga hållbara och motståndskraftiga byggnader av lokala material.

ALLA SKA FÅ BO TRYGGT OCH HÅLLBART

Mål 11 handlar om att göra städer och samhällen säkra, inkluderande och hållbara. Mål 11 har också en territoriell dimension och utgår från platsens unika förutsättningar. Hälften av världens befolkning bor i städer, en andel som sannolikt kommer att öka i framtiden. Att bo i städer kan innebära ökad tillgång till sjukvård, utbildning och jobb, men innebär också en påfrestning på miljön. 60-80 procent av alla utsläpp sker i städer. 2016 andades 91 procent av världens stadsinvånare luft som inte uppfyller Världshälsoorganisationen, WHO:s, kriterier för säker luftkvalitet.[1]

Till mål 11 är tio delmål knutna som handlar om att skapa överkomliga bostäder åt alla, skapa hållbara transportsystem, skydda natur- och kulturarvet och minska antalet som dör av katastrofer. Delmålen handlar också om att minska städernas negativa miljöpåverkan, säkra tillgång till grönområden och stödja de minst utvecklade ländernas uppbyggnad av hållbara och motståndskraftiga byggnader gjorda av lokala material.

GLOBALT

Ojämlikhet är ett stort problem i många av världens städer. Segregering, utanförskap och sjukdomar är effekter av ojämlikheten. Trots att andelen människor som bor i slumområden har minskat från 28,4 procent till 24 procent av den globala befolkningen mellan år 2000 och 2018, så har antalet människor som bor i slumområden ökat från 807 miljoner till över 1 miljard människor. Sedan 1990 har även skadorna på bebyggelse i samband med naturkatastrofer ökat signifikant. [2]

NATIONELLT

87 procent av Sveriges befolkning bor i tätorter. Utmaningar finns vad gäller bostadsbrist, ökad skuldsättning och bostadssegregation.[3] Sverige har sedan länge omfattande lagstiftning och regelverk kring samhällsplanering och byggande. Under de senaste åren har bostadsbyggandet stigit kraftigt och nya stadsdelar och bostadsområden växer fram. En nationell stadsutvecklingsstrategi presenterades 2018[4] samtidigt som ett nationellt råd för hållbara städer inrättades. Städernas förmåga att stå emot, anpassa eller återhämta sig efter miljömässiga och sociala påfrestningar är en aktuell fråga. Ytterligare ett område som är en utmaning är städernas klimat- och miljöpåverkan.[5]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommunerna ansvarar för samhällsplaneringen och planerar för mark- och vattenanvändningen, bostadsförsörjningen samt delar av transportinfrastrukturen och den tekniska försörjningen. Regionerna har det regionala utvecklingsansvaret och planerar för kollektivtrafiken samt delar av transportinfrastrukturen.

I den lokala och regionala planeringen kopplas ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter samman till en långsiktigt hållbar helhet och avvägningar görs gentemot nationella mål och strategier. Kommunerna har också ett ansvar för att i samverkan med region och länsstyrelse ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen och ha mål för bostadsbyggande enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Den byggda miljön har också stor betydelse för människors hälsa, trygghet och sociala sammanhållning.

[1] The Sustainable Developments Report 2020
[2] The Sustainable Developments Report 2020
[3] I riktning mot en hållbar välfärd
[4] Strategi för levande städer – politik för hållbar stadsutveckling
[5] I riktning mot en hållbar välfärd (SOU Fi 2016:01)

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att mål 11 och dess delmål nås?
Vad gör din organisation för att uppfylla mål 11 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 11 nås?

MÅL 12:
HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION

Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

12.1 Genomföra det tioåriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Alla länder vidtar åtgärder, med de utvecklade länderna i täten och med hänsyn tagen till utvecklingsländernas utveckling och förutsättningar.

12.2 Senast 2030 uppnå en hållbar förvaltning och ett effektivt nyttjande av naturresurser.

12.3 Till 2030, halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd.

12.4 Senast 2020 uppnå miljövänlig hantering av kemikalier och alla typer av avfall under hela deras livscykel, i enlighet med överenskomna internationella ramverket, samt avsevärt minska utsläppen av dem i luft, vatten och mark i syfte att minimera deras negativa konsekvenser för människors hälsa och miljön.

12.5 Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

12.6 Uppmuntra företag, särskilt stora och multinationella företag, att införa hållbara metoder och att integrera hållbarhetsinformation i sin rapporteringscykel.

12.7 Främja hållbara offentliga upphandlingsmetoder, i enlighet med nationell politik och nationella prioriteringar.

12.8 Senast 2030 säkerställa att människor överallt har den information och medvetenhet som behövs för en hållbar utveckling och livsstilar i harmoni med naturen.

12.A Stödja utvecklingsländerna att stärka sin vetenskapliga och tekniska kapacitet att utvecklas i riktning mot mer hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

12.B Utveckla och genomföra verktyg för att övervaka hur en hållbar utveckling påverkar en hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.

12.C Rationalisera ineffektiva subventioner av fossila bränslen som uppmuntrar till slösaktig konsumtion genom att undanröja snedvridningar på marknaden, i enlighet med nationella förhållanden. Detta kan till exempel omfatta att omstrukturera beskattningen och avveckla eventuella skadliga subventioner för att avspegla deras effekter på miljön. En sådan politik måste ta full hänsyn till utvecklingsländernas särskilda behov och förhållanden och minimera eventuella negativa effekter på deras utveckling på ett sätt som skyddar de fattiga och de berörda samhällena.

ALLA SKA BIDRA TILL MER HÅLLBAR KONSUMTION

Mål 12 handlar om att säkerställa strukturer som bidrar till mer hållbar konsumtion och produktion. Under de kommande årtiondena förväntas medelklassen växa kraftigt globalt. Det är positivt för individen som kommer att få bättre levnadsstandard men det kommer också att innebära ökad konsumtion av resurser och produktion av varor och tjänster. Användandet av våra naturresurser är redan ohållbart och har negativ effekt på vår miljö och människors hälsa.

Elva delmål är kopplade till mål 12. Matsvinnet ska halveras, kemikaliernas negativa påverkan ska minska och vårt avfall ska både minska och återvinnas i högre utsträckning. Ineffektiva subventioner av fossila bränslen ska ses över.

GLOBALT

Att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och de negativa effekterna av resursanvändning är en av de mest kritiska och komplexa utmaningarna som mänskligheten står inför. Det materiella fotavtrycket för utvecklingsländerna växte från fem till nio ton mellan 2000 och 2017. Främst är det användningen av ickemetalliska mineraler som har ökat, vilket tyder på en kraftig utbyggnad av infrastruktur och byggnader.

Länder som USA, Storbritannien, Australien och Japan hade 2015 materiella fotavtryck långt över 20 ton.[1] De rikaste länderna konsumerar genomsnittligt tio gånger så mycket material som de fattigaste.[2] EU-kommissionen beslutade 2015 om ett lagstiftningspaket för cirkulär ekonomi. Den minskade fattigdomen och ökande befolkningen har bidragit till ökande global produktion och konsumtion som också har inneburit ökade utsläpp av växthusgaser.

NATIONELLT

Mål 12 har av OECD identifierats som ett av de globala mål som Sverige har störst utmaningar att nå. Våra utsläpp av växthusgaser som beror på konsumtion är höga. Vi behöver också arbeta med att fasa ut farliga kemikalier. En samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi är ett av regeringens fokusområden i handlingsplanen för Agenda 2030. [3] 2018 tillsattes en delegation för cirkulär ekonomi. Nya regler för producentansvaret vad gäller förpackningsinsamling och krav på att kommunerna ska erbjuda matavfallsinsamling har beslutats som ska göra det lättare för fler att återvinna mer. [4]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommunerna och regionerna är stora konsumenter och upphandlar varje år varor och tjänster för miljardbelopp. Genom att använda olika upphandlingsinstrument kan regioner och kommuner skapa innovationsdriven utveckling av såväl sina egna som sina leverantörers verksamheter i en hållbar riktning.

Kommunerna ansvarar också för stora delar av avfallshanteringen. I Sverige återvinner vi stora delar av avfallet. Att ta tillvara resurser i avfallet genom återvinning och att avgifta kretsloppet genom att samla in farligt avfall är avgörande för att nå de nationella miljökvalitetsmålen och ligger i linje med flera av målen i Agenda 2030, bland annat mål 12. Konsumentrådgivning och energi- och klimatrådgivning är andra tjänster som kommuner erbjuder invånarna.

[1] The Sustainable Development Goals Report 2020

[2] http://www.uncrd.or.jp/content/documents/4506Presentation-1-Heinz%20Schandl-Plenary%20Session-1.pdf

[3] Handlingsplan Agenda 2030 2018-2020

[4] regeringen.se/pressmeddelanden/2018/06/mer-tillganglig-kallsortering-nara-hemmet/

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att mål 12 och dess delmål nås?

Vad gör din organisation för att uppfylla mål 12 och dess delmål?

Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 12 nås?

MÅL 13:
BEKÄMPA KLIMATFÖRÄNDRINGARNA

Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.*

13.1 Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder.

13.2 Integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering på nationell nivå.

13.3 Förbättra utbildningen, medvetenheten och den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning.

13.A Fullfölja det åtagande som de utvecklade länder som är parter i Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar gjort gällande, en målsättning att till 2020 gemensamt mobilisera 100 miljarder US-dollar årligen från alla typer av källor för att tillgodose utvecklingsländernas behov vad gäller meningsfulla begränsnings- åtgärder och insyn i genomförandet samt så snart som möjligt finansiera och operationalisera den gröna klimatfonden fullt ut.

13.B Främja mekanismer för att höja förmågan till effektiv klimatrelaterad planering och förvaltning i de minst utvecklade länderna, med särskilt fokus på kvinnor, ungdomar samt lokala och marginaliserade samhällen.

** Med beaktande av att Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar är det främsta internationella, mellanstatliga forumet för förhandlingar om hur världen ska hantera klimatförändringarna.*

EN PLANET FÖR FRAMTIDEN

Mål 13 handlar om att bekämpa klimatförändringarna. Effekterna av klimatförändringarna påverkar oss alla, men de som lever i fattigdom drabbas hårdast. Förändrat klimat orsakar bland mycket annat torka, vattenbrist, översvämningar, naturkatastrofer och kollapsade ekosystem. De innebär hot mot människors hälsa och säkerhet.

Till mål 13 finns fem delmål knutna. De handlar bland annat om att stärka motståndskraften mot klimatförändringarna, förbättra medvetenheten om människans kapacitet att begränsa klimatförändringarna och dess konsekvenser, samt fullfölja de internationella åtaganden som gjorts, till exempel Paris-avtalet, och främja de minst utvecklade ländernas förmåga till effektiv klimatrelaterad utveckling.

GLOBALT

Av de åtta millenniemålen som världen beslutade om år 2000 var målet om minskade koldioxidutsläpp ett av få mål som gick åt fel håll. I stället för att minska, ökade utsläppen av koldioxid mellan 1990 och 2015 med 50 procent. Medeltemperaturen på jorden har under samtliga år på 2000-talet legat högre än i stort sett samtliga år under 1900-talet. 2020 tillsammans med 2016 var de varmaste åren på jorden sedan mätningarna startade 1880.[1]

Jordens medeltemperatur har ökat med 1,2 grader jämfört med förindustriell tid.[2] Vi behöver våra samhällens motståndskraft mot och anpassningsförmåga till naturkatastrofer. Den Gröna Klimatfonden, Green Climate Fund, som bildades vid FN:s klimatmöte i Köpenhamn 2009, bidrar till klimatanpassning och utsläppsminskningar i utvecklingsländer.

NATIONELLT

Mål 13 tillhör ett av de globala mål där Sverige har stora utmaningar trots att Sveriges nationella utsläpp av växthusgaser har minskat med 26 procent jämfört med 1990. Men utsläppen av växthusgaser i andra länder på grund av svensk konsumtion har istället ökat sedan 1990. Utbyggnaden av koldioxidfri elproduktion och minskad deponering av avfall är två parametrar som bidragit till minskade utsläpp av växthusgaser i Sverige. Omställningen av uppvärmningen av våra bostäder från fossila bränslen till förnybara är en annan anledning till minskningarna.

Vår elproduktion bestod 2019 till 39 procent av vattenkraft, 39 procent kärnkraft, 12 procent vindkraft och övrig elproduktion från kraftvärmeverk.[3] Under senare år har utsläppen från transporterna stått stilla trots ökade biobränslen på grund av fler transporter.[4] Riksdagen beslutade 2017 om en klimatlag och ett klimatpolitiskt ramverk där Sverige år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser.[5]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommunerna har ett ansvar vid planeringen att ta hänsyn till klimatrisker. Att klimatanpassa den fysiska planeringen innebär både att förebygga och minimera riskerna för naturolyckor. Kommuner arbetar med anpassning genom åtgärder i den fysiska miljön samt strategi- och ledningsarbete.

Kommuner och regioner har stora möjligheter och utmaningar att minska sin klimatpåverkan och anpassa sig till ett förändrat klimat. Arbetet för minskad klimatpåverkan i kommuner och regioner sker inom många områden. Det gäller exempelvis infrastrukturplanering och satsningar på kollektivtrafik, cykel, parkeringspolicy och trafikplanering. Att minska energianvändningen i byggnader sparar både pengar och miljö. Kommunernas och regionernas arbete ger stora resultat. Men det finns fortfarande ytterligare skäl att spara. Stora möjligheter finns också inom samhällsplanering och offentlig upphandling och i samspel med näringsliv och invånare.

[1] WMO
[2] NASA
[3] Ekonomifakta
[4] naturvardsverket.se/klimatutslapp
[5] Klimatlag (2017:720)

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att bekämpa klimatförändringarna?
Vad gör din organisation för att uppfylla mål 13 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 13 nås?

MÅL 14:
HAV OCH MARINA RESURSER

Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för hållbar utveckling.

14.1 Till 2025 förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen.

14.2 Senast 2020 förvalta och skydda marina och kustnära ekosystem på ett hållbart sätt för att undvika betydande negativa konsekvenser, bland annat genom att stärka deras motståndskraft, samt vidta åtgärder för att återställa dem i syfte att uppnå friska och produktiva hav.

14.3 Minimera och åtgärda havsförsurningens konsekvenser, bland annat genom ökat vetenskapligt samarbete på alla nivåer.

14.4 Senast 2020 införa en effektiv fångstreglering och stoppa överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder samt genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden så snabbt som möjligt, åtminstone till de nivåer som kan producera maximalt hållbart uttag, fastställt utifrån deras biologiska egenskaper.

14.5 Senast 2020 skydda minst 10 procent av kust- och havsområdena, i överensstämmelse med nationell och internationell rätt och på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga rön.

14.6 Senast 2020 förbjuda vissa former av fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske, avskaffa subventioner som bidrar till olagligt, orapporterat och oreglerat fiske och avstå från att införa nya sådana subventioner, med erkännande av att en ändamålsenlig och effektiv särskild och differentierad behandling av utvecklingsländerna och de minst utvecklade länderna bör vara en integrerad del av förhandlingarna om fiskesubventioner i Världshandelsorganisationen.

14.7 Till 2030 öka den ekonomiska nyttan för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna av ett hållbart nyttjande av marina resurser, bland annat genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

14.A Öka den vetenskapliga kunskapen, utveckla forskningskapaciteten och överföra havsteknik, med hänsyn tagen till den mellanstatliga oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer för överföring av havsteknik (Criteria and Guidelines on the Transfer of Marine Technology), i syfte att skapa friskare hav och öka den marina biologiska mångfaldens bidrag till utvecklingen i utvecklingsländerna, i synnerhet i små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna.

14.B Säkerställa tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader.

14.C Stärka bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna genom att genomföra internationell rätt, såsom den kommer till uttryck i Förenta Nationernas havsrättskonvention (UNCLOS), som utgör den rättsliga ramen för bevarande och hållbart nyttjande av hav och havsresurser, vilket erinras om i punkt 158 i slutdokumentet The Future We Want från Förenta Nationernas konferens om hållbar utveckling (Rio+20).

ETT FRISKT HAV

Mål 14 handlar om att bevara och använda världens hav, sjöar och marina resurser på ett hållbart sätt. Haven förser oss med ovärderliga naturresurser som används till bland annat mat, läkemedel och biobränslen. Haven absorberar en stor del av den koldioxid och den värme vi släpper ut. Överfiske, försurning, övergödning och föroreningar är stora problem. Därför krävs såväl lokala som globala ansträngningar för att haven och de marina resurserna ska användas på ett hållbart sätt. Det är viktigt att skydda marina områden och den biologiska mångfalden för att haven ska må bra.

Tio delmål är kopplade till mål 14. De handlar om att minska nedskräpning, förorening, försurning och övergödning, att skydda och förvalta marina ekosystem samt reglera fisket så att bestånden kan återställas. De innehåller också målsättningar att låta de småskaliga fiskarna få tillgång till marknader, öka kunskap och forskning kring havsteknik och marina frågor samt genomföra internationellt överenskomna åtgärder.

GLOBALT

Andelen hållbara fiskebestånd minskade från 90 procent 1974 till 65,8 procent 2017. Mätningar visar också att haven är 26 procent surare idag jämfört med förindustriell tid. Världens kustvatten fortsätter också att försämras på grund av föroreningar och övergödning. Om inget görs beräknas övergödningen öka inom 20 procent av de kustnära vattnen till 2050. Samtidigt har andelen skyddade marina områden mer än dubblerats mellan 2010 och 2018.[1]

Stora mängder marint skräp av bland annat plast är utmaningar såväl globalt som i Sverige.

NATIONELLT

Mål 14 tillhör ett av de mål där Sverige har stora utmaningar. Östersjön är ett av världens mest nedsmutsade innanhav med döda bottnar, små fiskbestånd och kraftig övergödning. Överfiske, utsläpp av näringsämnen och industriutsläpp har sedan århundraden bidragit till nedbrytningen av den ekologiska balansen i Östersjön. Alltför hög exploatering av kustnära vatten och minskning av havsnära våtmarker har bidragit.

Det finns åtgärdsprogram inom havsmiljö- och vattenförvaltning [2] med åtgärder som kommuner och myndigheter behöver utföra för en bättre havsmiljö. 2015 lanserades en svensk maritim strategi med vision, inriktning och uppföljning för att skapa en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i den marina zonen.[3] Tre av de svenska miljökvalitetsmålen kan kopplas till det globala mål 14.

KOMMUNALT/REGIONALT

Att bevara och nyttja hav och marina resurser på ett hållbart sätt är frågor som kommuner och regioner arbetat länge med. Vattenrening är ett sådant exempel, där avloppsrening är en viktig del. Kommunerna har också tillsynsansvar när det gäller vattenkvalitet. Flera kommuner har arbetat fram kustzonsplaner för att skydda kust- och havsområden. Det finns kommuner som tillsammans med lokala aktörer anlägger våtmarker som renar vatten, jämnar ut flöden, ökar den biologiska mångfalden och på så sätt bidrar till att nå mål 14.

[1] The Sustainable Development Goals Report 2020

[2] God havsmiljö 2020: Marin strategi för Nordsjön och Östersjön – Del 4: Åtgärdsprogram för havsmiljön

[3] En svensk maritim strategi – för människor, jobb och miljö

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att mål 14 och dess delmål nås?

Vad gör din organisation för att uppfylla mål 14 och dess delmål?

Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 14 nås?

MÅL 15:
EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

För ett hållbart nyttjande av landsbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

15.1 Till 2020 bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i sötvatten och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

15.2 Till 2020 främja genomförandet av hållbart brukande av alla typer av skogar, stoppa avskogningen, återställa utarmade skogar och kraftigt öka nybeskogningen och återbeskogningen i hela världen.

15.3 Till 2030 bekämpa ökenspridning, återställa förstörd mark och jord, inklusive mark som drabbats av ökenspridning, torka och översvämningar, samt sträva efter att uppnå en värld utan nettoförstöring av mark.

15.4 Senast 2030 säkerställa att bevara bergsekosystemen, inklusive deras biologiska mångfald, i syfte att öka deras förmåga att producera nytta som behövs för en hållbar utveckling.

15.5 Vidta omedelbara och betydande åtgärder för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och senast 2020 skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

15.6 Främja en rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

15.7 Vidta omedelbara åtgärder för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter och inrikta åtgärderna på både utbudet av och efterfrågan på olagliga produkter från vilda djur och växter.

15.8 Senast 2020 införa åtgärder för att förhindra införseln av invasiva främmande arter och avsevärt minska deras påverkan på land- och vattenekosystem samt kontrollera eller utrota prioriterade arter.

15.9 Senast 2020 integrera ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

15.A Mobilisera och väsentligt öka de finansiella resurserna från alla källor för att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden och ekosystemen.

15.B Mobilisera betydande resurser från alla källor och på alla nivåer för att finansiera hållbart brukande av skogar och ge utvecklingsländerna lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive för bevarande och återbeskogning.

15.C Öka det globala stödet till insatser för att bekämpa tjuvjakt på och illegal handel med skyddade arter, inklusive genom att öka möjligheterna till en hållbar försörjning i lokalsamhällena.

EN RIK OCH VÄLMÅENDE NATUR

Mål 15 handlar om att genom hållbar markanvändning stoppa förlusten av den biologiska mångfalden och stärka ekosystemen. Ett långsiktigt bevarande och nyttjande av ekosystemen är såväl en svensk som global utmaning. Avvägningen mellan att bevara och stärka den biologiska mångfalden och dess ekosystemtjänster som vi är beroende av och tillåta uttag av naturresurser för världens växande ekonomier är intressekonflikter som måste hanteras.

Tolv delmål är kopplade till mål 15. De handlar bland annat om att bevara och återställa ekosystem, stoppa avskogningen, bekämpa ökenspridning, hejda förlusten av biologisk mångfald, stoppa tjuvjakt och illegal handel med skyddade växt- och djurarter och integrera den biologiska mångfaldens värden i samhälls- och ekonomisk planering. De slår också fast att det behövs ökade finansiella resurser för att klara detta.

GLOBALT

Andelen skogsareal i världen minskade från 31,9 procent 2000 till 31,2 procent 2020. Tillståndet för världens rödlistade arter har också försämrats alarmerande sedan 1993. Biodiversiteten bland exempelvis däggdjur, fåglar, koraller och amfibier har försämrats.

Några av de främsta orsakerna är ohållbart jordbruk, avskogning, illegal handel med växter och djur samt invasiva arter.[1]

NATIONELLT

Mål 15 är en utmaning för Sverige. Minst fyra av de svenska miljökvalitetsmålen kan kopplas till det globala målet om ekosystem och biologisk mångfald. Enligt den fördjupade utvärdering som gjordes av Naturvårdsverket 2019 är det bara två av de svenska miljömålen som beräknas nås till 2020.[2]

Några av utmaningarna för Sverige handlar om att samtidigt som bioekonomin stärks utveckla ett hållbart skogsbruk, minska förlusten av biologisk mångfald, hindra utbredningen av invasiva arter och öka restaureringen av våtmarker.[3] 69 procent av Sveriges yta består av skog[4] och trots lagstiftning är det svenska skogsbruket inte tillräckligt hållbart för att klara av miljömålet levande skogar till 2020.

De två naturtyper som har sämst utveckling är jordbrukslandskapet och marina miljöer. Där finns störst antal hotade arter. Ett nationellt skogsprogram och strategi och etappmål för ekosystemtjänster och biologisk mångfald beslutades av regeringen under 2018.[5]

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommunerna kan besluta att ett mark- eller vattenområde kan bli naturreservat om det behövs för att bevara biologisk mångfald eller vårda och bevara värdefulla naturmiljöer. Kommuner och regioner är också stora markägare och kan i den rollen vidta åtgärder för att återställa våtmarker, stärka ekosystemtjänsterna och motverka minskningen av biologisk mångfald. Kommunerna kan också ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

[1] The Sustainable Development Goals Report 2020

[2] Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019

[3] I riktning mot en hållbar välfärd

[4] Markanvändningen i Sverige, sjunde upplagan, SCB

[5] Strategi för Sveriges nationella skogsprogram

VAD KAN DU GÖRA?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att mål 15 och dess delmål nås?

Vad gör din organisation för att uppfylla mål 15 och dess delmål?

Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 15 nås?

MÅL 16:
FREDLIGA OCH INKLUDERANDE SAMHÄLLEN

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

16.1 Avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld överallt.

16.2 Eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn.

16.3 Främja rättssäkerheten på nationell och internationell nivå samt säkerställa lika tillgång till rättvisa för alla.

16.4 Till 2030 avsevärt minska de olagliga finansiella flödena och vapenflödena, öka möjligheterna att återvinna och återfå stulna tillgångar samt bekämpa alla former av organiserad brottslighet.

16.5 Väsentligt minska alla former av korruption och mutor.

16.6 Bygga upp effektiva och transparenta institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

16.7 Säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer.

16.8 Utvidga och stärka utvecklingsländernas deltagande i institutionerna för global styrning.

16.9 Senast 2030 tillhandahålla juridisk identitet för alla, inklusive födelseregistrering.

16.10 Säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal.

16.A Stärka berörda nationella institutioner, bland annat genom internationellt samarbete, i syfte att bygga upp kapacitet på alla nivåer, i synnerhet i utvecklingsländerna, för att förebygga våld och bekämpa terrorism och brottslighet.

16.B Verka för och genomdriva icke- diskriminerande lagstiftning och politik för en hållbar utveckling.

ALLA SKA FÅ LEVA ETT LIV I TRYGGHET

Mål 16 syftar till att främja fredliga, inkluderande och rättvisa samhällen. Alla människor har rätt till frihet och möjlighet att påverka sina egna liv oberoende av etnicitet, kön, religion eller sexuell läggning. Alla människor har rätt att leva i fred och säkerhet utan rädsla för våld och förtryck. För att uppnå mål 16 behöver vi samhällen som arbetar för att minska våld och korruption och öka rättvisan. Det är omöjligt att uppnå hållbar utveckling utan fred.

Tolv delmål är kopplade till mål 16. De handlar bland annat om att minska våldet, särskilt mot barn, eliminera människohandel, främja rättsäkerheten, minska olagliga flöden av vapen och pengar och minska korruptionen. De slår också fast att alla senast 2030 har rätt till en juridisk identitet från födseln och att beslutsfattande på alla nivåer ska vara inkluderande, deltagandebaserat och representativt. Ordet demokrati nämns inte i Agenda 2030 eftersom det är ett begrepp som är globalt kontroversiellt.

GLOBALT

Väpnade konflikter pågår på flera håll i världen. Död, stort mänskligt lidande och omfattande migrationsströmmar är några av effekterna. Inom länder pågår också våld och tortyr. Våld i hemmet förekommer i alla världens länder och kvinnor och barn är de som råkar värst ut.

I drygt 80 länder, främst utvecklingsländer, utsätts nära åtta av tio barn mellan 1 och 14 år för någon form av fysiskt eller psykiskt våld. Ett av fem företag globalt vittnar om att de utsatts för korruptionsförsök, bara 73 procent av världens barn registreras vid födseln. Detta är några av de utmaningar som behöver lösas för att mål 16 ska uppnås.[1]

NATIONELLT

Sverige är ett fredligt land med stark tilltro till rättssystemet, låg korruption och väl fungerande samhällsinstitutioner. Sveriges omfattande vapenexport utgör däremot en målkonflikt i den globala strävan efter fredliga samhällen.

Sverige har fått internationell kritik bland annat när det gäller vår behandling av nationella minoriteter och vår svaga lagstiftning när det gäller rasistiska organisationer.

Trots att Sverige var först i världen med att förbjuda barnaga så misshandlas tusentals barn i Sverige varje år. Antalet brott i Sverige har legat på ungefär samma nivå mellan 2005 och 2015 men den upplevda otryggheten har ökat något under samma intervall.[2]

KOMMUNALT/REGIONALT

Det är främst kommunerna och regionerna som möter medborgarna i deras kontakt med samhället. Att kommunernas verksamheter fungerar rättssäkert och motverkar korruption bidrar till att behålla en tilltro till samhällets institutioner.

Demokrati och medborgarnas delaktighet är fundament i den kommunala och regionala strukturen.

[1] I riktning mot en hållbar välfärd

2 BRÅ

VAD KAN DU GÖRA?

Vad gör din organisation för att skapa fredliga och inkluderande samhällen?

Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 16 nås?

Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att mål 16 och dess delmål nås?

MÅL 17: GENOMFÖRANDE OCH PARTNERSKAP

Stärka genomförandemedlen och revitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

17.1 Stärka den inhemska resursmobiliseringen, inklusive genom internationellt stöd till utvecklingsländerna, för att förbättra den inhemska kapaciteten att ta upp skatter och andra intäkter.

17.2 De utvecklade länderna ska fullt ut fullfölja sina åtaganden i fråga om offentligt utvecklingsbistånd, inklusive många utvecklade länders åtagande att nå målet att ge 0,7 procent av BNI till utvecklingsländer och 0,15–0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna. De länder som ger offentligt utvecklingsbistånd uppmanas att överväga att fastställa ett mål om att ge minst 0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna.

17.3 Mobilisera additionella finansiella resurser till utvecklingsländerna från många olika källor.

17.4 Bistå utvecklingsländerna att uppnå en långsiktigt hållbar skuldsättning genom en samordnad politik som syftar till att, när så är lämpligt, främja skuldfinansiering, skuldlättnad och skuldomstrukturering samt åtgärda kraftigt skuldtyngda fattiga länders utlandsskuld för att minska skuldbördan.

17.5 Anta och genomföra investeringsfrämjande regleringar för de minst utvecklade länderna.

TEKNOLOGI

17.6 Stärka nord–syd-samarbetet, syd–syd-samarbetet och det regionala och internationella trepartssamarbetet kring och tillgången till vetenskap, teknik och innovation samt öka kunskapsutbytet på gemensamt överenskomna villkor, inklusive genom förbättrad sam- ordning mellan befintliga mekanismer, i synnerhet på FN-nivå, och genom en global mekanism för teknikfrämjande.

17.7 Främja utveckling, överföring och spridning av miljövänlig teknik till utvecklingsländerna på gynnsamma villkor, inklusive koncessions- och förmånsvillkor, på villkor som överenskommits mellan parterna.

17.8 Senast 2017 fullt ut operationaliserat teknikbanken och mekanismen för kapacitetsuppbyggnad inom vetenskap, teknik och innovation för de minst utvecklade länderna samt öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik.

KAPACITETSUPPBYGGNAD

17.9 Öka det internationella stödet för genomförande av effektiv och riktad kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländerna till stöd för nationella planer för att genomföra alla målen för hållbar utveckling, inklusive genom samarbete nord–syd och syd–syd samt trepartssamarbete.

HANDEL

17.10 Främja ett universellt, regelbaserat, öppet, icke-diskriminerande och rättvist multilateralt handelssystem inom ramen för Världshandelsorganisationen, inklusive genom att slutföra förhandlingarna enligt utvecklingsagendan från Doha.

17.11 Avsevärt öka utvecklingsländernas export, i synnerhet i syfte att fördubbla de minst utvecklade ländernas andel av den globala exporten till 2020.

17.12 Se till att alla de minst utvecklade länderna inom fastställda tidsramar bereds varaktigt tull- och kvotfritt marknadstillträde, i överensstämmelse med Världshandelsorganisationens beslut, inklusive genom att säkerställa att preferentiella ursprungsregler som gäller för import från de minst utvecklade länderna är genomblickbara och enkla, samt bidra till att underlätta marknadstillträde.

SYSTEMFRÅGOR

17.13 Öka den makroekonomiska stabiliteten i världen, bland annat genom politisk samordning och samstämmig politik.

17.14 Föra en mer samstämmig politik för hållbar utveckling.

17.15 Respektera varje lands politiska handlingsutrymme och ledarskap att fastställa och genomföra politik för fattigdomsutrotning och hållbar utveckling.

PARTNERSKAP MELLAN FLERA PARTER

17.16 Stärka det globala partnerskapet för hållbar utveckling och komplettera det med partnerskap mellan flera parter som mobiliserar och utbyter kunskap, expertis, teknik och finansiella resurser, för att bidra till att målen för hållbar utveckling nås i alla länder, i synnerhet utvecklingsländer.

17.17 Uppmuntra och främja effektiva offentliga och offentlig-privata partnerskap samt partnerskap inom det civila samhället vilka bygger på erfarenheterna från andra partnerskap och deras finansieringsstrategier.

DATA, ÖVERVAKNING OCH ANSVARSSKYLDIGHET

17.18 Till 2020 öka stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna, inklusive de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling, för att avsevärt öka tillgången på aktuella och tillförlitliga uppgifter av hög kvalitet, uppdelade efter inkomst, kön, ålder, ras, etnicitet, migrationsstatus, funktionsnedsättning, geografisk plats och andra nationellt relevanta aspekter.

17.19 Till 2030 bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP samt stödja uppbyggnad av statistisk kapacitet i utvecklingsländerna

ALLA SKA SAMLAS FÖR EN HÅLLBAR VÄRLD

Mål 17 handlar bland annat om att mobilisera och omfördela resursfördelningen mellan världens rikaste och världens fattigaste länder. Målet slår fast att de utvecklade länderna ska genomföra sina åtaganden vad gäller utvecklingsbistånd. Målet handlar också om att främja överföring och spridning av miljövänlig teknik till utvecklingsländerna och bistå dem i kapacitetsuppbyggnad för att kunna nå alla målen i Agenda 2030 samt fördubbla de minst utvecklade ländernas export till 2030. För att uppnå mål 17 krävs partnerskap mellan regeringar, den privata sektorn och civilsamhället.

GLOBALT

Mål 17 vill stärka det globala partnerskapet på alla nivåer och mellan alla aktörer för att nå målen och delmålen i Agenda 2030. 2017 låg den genomsnittliga nivån på utvecklingsbiståndet från de utvecklade länderna på 0,31 procent av BNI samtidigt som remitteringarna, det vill säga de pengar som skickas till utvecklingsländer från personer bosatta i rikare länder, var tre gånger så höga som biståndet. Utvecklingsländernas andel av världshandeln har legat på ungefär samma nivå de senaste tio åren; strax över en procent. Behovet av stöd och finansiering för att bygga upp statistik hos utvecklingsländerna var också betydligt högre än de resurser som fanns att tillgå 2015 och 2017.[1]

NATIONELLT

Sverige är ett av få länder där över 0,7 procent av bruttonationalinkomsten, BNI avsätts till utvecklingsbistånd. 2019 avsattes 1 procent av BNI. Vi har en lång tradition av nationell och internationell samverkan och ett starkt civilsamhälle. Hoten mot civilsamhället i stora delar av världen är ett område som Sverige prioriterar att motverka. Den svenska politiken för global utveckling är viktig för Sveriges internationella genomförande av Agenda 2030. Utmaningar som har identifierats för Sveriges del vad gäller mål 17 är att kostnaderna för remitteringar är relativt höga och att vi har ingått handelsavtal som riskerar att särskilt gynna de utvecklade länderna. Nationellt sker samverkan sedan länge såväl mellan offentlig och privat sektor som mellan offentlig sektor och civilsamhället.

KOMMUNALT/REGIONALT

Kommuner och regioner samverkar trots sin rätt till självbestämmande ofta både sinsemellan men också med näringslivet, akademin, civilsamhället och medborgarna. Krav på samverkan med olika grupper finns också inbyggd i viss lagstiftning. Att betona här är också vikten av flernivåstyre, det vill säga att lokal, regional, nationell och internationell nivå samspelar i förverkligandet av politiken. Kommuner och regioner bidrar till måluppfyllelse av Globala målen hemmavid, men också i andra länder genom att de upphandlar varor som är producerade utomlands. Genom att genomföra medvetna upphandlingar kan kommuner och regioner bidra positivt till agendan även utanför landets gränser. Kommuner, och regioner kan också direkt bidra till måluppfyllelse globalt genom biståndsfinansierade kommunala partnerskap. För att klara av välfärdsuppdraget är kommuner och regioner beroende av bred samverkan.

[1] The Sustainable Development Goals 2020

VAD KAN DU GÖRA?

Vad gör din organisation för att uppfylla mål 17 och dess delmål?
Vad kan du göra i ditt arbete för att ytterligare bidra till att mål 17 nås?
Vad behöver vi göra tillsammans för att bidra till att mål 17 och dess delmål nås?

QUIZ AGENDA 2030:
VAD KAN DU OM GLOBALA MÅLEN?

Här kan du testa dina kunskaper i Agenda 2030. Svaren på frågorna finns i den här boken om du inte kommer ihåg allt.

(Facit finns på sidan 62)

MÅL 1 – INGEN FATTIGDOM

1. Hur många människor lever fortfarande i extrem fattigdom i världen?
A. Cirka 900 miljoner
B. Cirka 850 miljoner
C. Cirka 700 miljoner

2. Vilka två metoder förs i delmålen fram som globalt viktiga för att nå mål 1?
A. Resursmobilisering och sunda policyramverk
B. Crowdfunding och nudging
C. Resurseffektivitet och best practise

3. Nämn några utmaningar som finns i Sverige när det gäller fattigdom?
A. Hög arbetslöshet och låg utbildningsnivå
B. Undernäring och slumområden
C. Ökande inkomstskillnader och högre andel relativt fattiga

MÅL 2 – INGEN HUNGER

1. Nämn några ansvarsområden för kommuner och regioner som kan kopplas till mål 2.
A. Kulturskolan, biblioteken, föreningsbidragen
B. Skolmåltider, upphandling, översiktsplanering
C. Järnvägsunderhåll, kollektivtrafik, VA-utbyggnad

2. Vilka påståenden stämmer in på svenskt jordbruk?
A. Störst produktivitet och lägst klimatpåverkan
B. Lägst antibiotikaanvändning och lägst självförsörjningsgrad
C. Störst andel ekobönder och lägst köttproduktion per capita

3. Hur många procent av världens befolkning beräknades lida av undernäring 2014-2016?
A. 12,9 procent
B. 15,6 procent
C. 23,3 procent

MÅL 3 – GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

1. Nämn tre utmaningar i Sverige när det gäller god hälsa för alla.
A. Vattenförsörjningen, luftkvaliteten, livsmedelshygienen
B. Hälsoskillnader mellan olika grupper, psykisk ohälsa, ohälsosamma levnadsvanor
C. Malaria, tuberkulos, HIV/AIDS

2. Vad är medellivslängden i världen?
A. 52 år B. 62 år C. 72 år

3. Vad stämmer in på kommuner och regioners ansvar för hälsan i befolkningen?
A. Inget ansvar, endast individens ansvar
B. De ansvarar för merparten av de välfärdstjänster som har stor påverkan på folkhälsan
C. Inget ansvar, endast statens ansvar

MÅL 4 – GOD UTBILDNING FÖR ALLA

1. Hur många barn i världen gick inte i skolan 2017?
A. 60 miljoner
B. 78 miljoner
C. 89 miljoner

2. Vilken del av utbildningssystemet ansvarar kommunerna inte för?
A. förskola
B. gymnasium
C. universitet

3. Vilken utbildningsdel omfattas från och med hösten 2018 av skolplikten?
A. förskolan
B. förskoleklass
C. gymnasiet

MÅL 5 – JÄMSTÄLLDHET

1. Hur stor andel av världens parlamentariker är kvinnor?
A. Drygt 20 procent
B. Drygt 30 procent
C. Cirka 50 procent

2. Hur stor andel av allt lönearbete i världen utförs av kvinnor?
A. Cirka 40 procent
B. Cirka 50 procent
C. Cirka 60 procent

3. Hur stor var andelen sysselsatta kvinnor i åldern 20-64 i Sverige 2019?
A. 68,3 procent
B. 75,6 procent
C. 79,7 procent

MÅL 6 – RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA

1. Hur många människor i världen har inte tillgång till fungerande toalett–lösningar?
A. 2 av tio
B. 3 av tio
C. 4 av tio

2.Vilken lag styr kommunernas arbete med vatten och avlopp?
A. Kommunallagen
B. Strandskyddslagen
C. Lagen om allmänna vattentjänster

3.Vad behöver vi i Sverige jobba med för att mål 6 ska nås?
A. Förbättra vattenkvaliteten och minska övergödningen
B. Ingenting vi har nått målet
C. Se till att alla använder vattenklosett

MÅL 7 – HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA

1. Hur stor andel av världens energiproduktion kommer från fossila bränslen?
A. 50 procent
B. 65 procent
C. 80 procent

2. Hur stor andel av den regionala och kommunala kollektivtrafiken drevs med förnybar energi år 2019?
A. 38 procent
B. 62 procent
C. 91 procent

3. När har riksdagen beslutat att Sveriges elproduktion ska vara 100 procent förnybar?
A. 2030 B. 2040 C. 2050

MÅL 8 – ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT

1. Hur många principer omfattar FN:s Global Compact?
A. 5
B. 10
C. 15

2. Hur många arbeten beräknar FN att det behöver skapas globalt till 2030?
A. 250 miljoner
B. 385 miljoner
C. 470 miljoner

3. Vilka områden med bäring på mål 8 ingår i kommuners och regioners ansvarsområden?
A. Arbetslöshetsersättningen
B. Vuxenutbildning och tillståndsgivning
C. Ordning och reda

MÅL 9 – HÅLLBAR INDUSTRI, INNOVATIONER OCH INFRASTRUKTUR

1. Vilken placering fick Sverige på Global Innovation Index 2018?
A. 1
B. 2
C. 3

2. Vilken är en av de utmaningar Sverige har för att nå mål 9?
A. Att ställa om till fossilfria transporter
B. Vi är globalt sett för dåliga på innovationer
C. Öka andelen fossil energi inom industrin

3. Inom bland annat vilka två områden kan kommuner bidra till att mål 9 nås?
A. Upphandling och tillsyn
B. Lagstiftning och målsättning
C. Livsmedelsproduktion och skuldsanering

MÅL 10 – MINSKAD OJÄMLIKHET

1. Inom vilket OECD-land ökar ojämlikheten mest?
A. Italien
B. Sverige
C. Belgien

2. Förutom BNI/capita vilket mått kan användas för att mäta ojämlikhet?
A. Medellivslängd
B. Andel skyddad natur
C. Antal miljöbilar

3. Hos vilken grupp har inkomsterna ökat snabbast globalt?
A. Låginkomsttagare
B. Medelinkomsttagare
C. Höginkomsttagare

MÅL 11– HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN

1. Hur många människor beräknades leva i slumområden 2018?
A. 1 miljard
B. 943 miljoner
C. 763 miljoner

2. Hur stor andel av Sveriges befolkning bor i tätorter?
A. 50 procent
B. 75 procent
C. 87 procent

3. Vilket år presenterades Sveriges första stadsutvecklingsstrategi?
A. 2014
B. 2016
C. 2018

MÅL 12 – HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION

1. Hur många gånger mer material konsumerar de rikaste länderna jämfört med de fattigaste?
A. 5 gånger så mycket
B. 10 gånger så mycket
C. 15 gånger så mycket

2. Vilket fokusområde i regeringens handlingsplan för Agenda 2030 berör särskilt mål 12?
A. Hållbara samhällen
B. En samhällsnyttig, cirkulär och bioba-serad ekonomi
C. Kunskap och innovation

3. Vilken del av avfallsinsamlingen ansvarar kommunerna inte för?
A. Förpackningsinsamling
B. Slamtömning
C. Matavfallsinsamling

MÅL 13 – BEKÄMPA KLIMATFÖRÄNDRINGARNA

1. Hur mycket ökade de globala utsläp-pen av koldioxid mellan 1990 och 2015?
A. 30 procent
B. 40 procent
C. 50 procent

2. Hur mycket har Sveriges nationella utsläpp av växthusgaser minskat mellan 1990 och 2015?
A. 16 procent
B. 26 procent
C. 36 procent

3. Vad är det som gör att de svenska utsläppen av växthusgaser ökar kraf-tigt om vi räknar in internationella utsläpp kopplade till Sverige?
A. Svensk konsumtion
B. Svensk avfallshantering
C. Svensk inflation

MÅL 14 – HAV OCH MARINA RESURSER

1. Hur mycket surare är världens hav i dag jämfört med förindustriell tid?
A. 18 procent surare
B. 26 procent surare
C. 32 procent surare

2. Vilka tre faktorer har främst bidragit till försämrad status för sjöar och hav?
A. Algblomning, färre fiskar, fler som badar
B. Överfiske, övergödning, föroreningar
C. Marina naturreservat, restaurerade våtmarker, fiskekvoter

3. Vilka områden hanterar några av delmålen till mål 14?
A. Minska övergödning, nedskräpning och försurning
B. Vilka toalettlösningar som är bäst
C. Att handfiske ska vara förbjudet

MÅL 15 – EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

1. Hur stor del av Sveriges landareal är täckt av skog?
A. 58 procent
B. 68 procent
C. 78 procent

2. Vilka två naturtyper har flest antal hotade arter i Sverige?
A. Skogsbygder och fjälland-skap
B. Våtmarker och hällmarksbarrskog
C. Marina miljöer och jordbrukslandskap

3. Vilken illegal företeelse är förknip-pad med mål 15?
A. Droghandel
B. Människosmuggling
C. Tjuvjakt

MÅL 16 – FREDLIGA OCH INKLUDERANDE SAMHÄLLEN

1. Hur många procent av världens barn registreras vid födseln?
A. 53 procent
B. 63 procent
C. 73 procent

2. Vad var Sverige först i världen att förbjuda?
A. Människohandel
B. Barnaga
C. Korruption

3. Vilket ord som har bäring på mål 16 nämns inte i Agenda 2030?
A. Demokrati
B. Korruption
C. Motion

MÅL 17 – GENOMFÖRANDE OCH PARTNERSKAP

1. Hur stor andel av BNI avsatte Sverige till bistånd 2019?
A. 0,77 procent
B. 1 procent
C. 0,99 procent

2. På vilka sätt kan kommuner och regioner bidra till mål 17 på global nivå?
A. Genom medveten upphandling och internationella partnerskap
B. Genom kommunsammanslagningar
C. Genom att uppdatera sin översikts-plan varje mandatperiod

3. Vad heter den svenska politik som handlar om det internationella genomförandet av Agenda 2030?
A. Politik för europeisk samverkan
B. Politik för global utveckling
C. Politik för internationell handel

UPPHANDLING – KRAFTFULLT VERKTYG FÖR HÅLLBARHET

Offentlig sektor upphandlade 2016 för 683 miljarder kronor, en sjättedel av Sveriges BNP. Sedan 2017 finns större möjligheter att ta hänsyn till miljö och sociala frågor. Hållbara upphandlingar kan bidra till genomförandet av Agenda 2030.

Vad är hållbar upphandling? Det innebär att offentliga myndigheterna tillgodoser sitt behov av varor och tjänster på ett sätt som beaktar hela livscykeln, produktion och transport. Man tar inte enbart hänsyn till de fördelar som uppstår för organisationen utan ser även till samhället i sin helhet, samtidigt som man minimerar skador på miljön. Med politiska initiativ, verktyg och samarbeten som enar köpkraften är möjligheterna stora att få mer hållbara produkter och driva miljöanpassningen hos leverantörer i både Sverige och andra länder.

Den offentliga upphandlingen har över tid breddats till ett större register av varor, tjänster och entreprenader. Kraven i upphandling har kommit att avse alla dimensioner av hållbarhet – miljömässiga, sociala och ekonomiska. Offentliga myndigheter och bolag upphandlade 2016 för 683 miljarder kronor, en sjättedel av Sveriges BNP. Kommuner och regioner står för åtta av tio upphandlingar.

LAGSTIFTNINGEN GER TYDLIGARE MÖJLIGHETER

En upphandlande myndighet har långtgående möjlighet att ställa hållbarhetskrav. Sedan 2017 har lagstiftningen en tydligare skrivning om möjligheterna att ta hänsyn till miljö och sociala frågor. Lagen om offentlig upphandling (LOU) baseras på EU-direktiv. Paragrafen i LOU uttrycker att en upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn, sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. En aspekt som stärkts är möjligheten att beakta kostnaderna över en produkts hela livscykel. Kravställandet kan också underlättas av tydligare möjligheter att hänvisa till miljömärkning och miljöledning.

Regeringen har beslutat om en nationell upphandlingsstrategi som framhåller vikten av helhetssyn, livscykelperspektiv och miljöhänsyn i upphandlingens olika faser, särskilt inom produktgrupper med stor miljöpåverkan. Strategin är styrande för statliga myndigheter och kan vara ett stöd för kommuner och regioner. Sedan år 2017 finns en särskild vägledningsstandard för hållbar upphandling, ISO 20400.

SKL KOMMENTUS INKÖPSCENTRAL (SKI)

Det finns flera olika nationella och regionala verktyg och samarbeten. Att samla den offentliga köpkraften genom att ställa likartade krav och arbeta gemensamt med uppföljning stärker möjligheterna att påverka marknaden att utvecklas mot hållbara mål.

SKL Kommentus Inköpscentral (SKI) erbjuder ramavtal i eget namn för kommuner, regioner och deras bolag. I dagsläget finns drygt 140 ramavtal. I samtliga ramavtal där så är relevant har hållbarhetshänsyn tagits.

SKI erbjuder även sina medlemmar ett samordnat uppföljningssystem, Hållbarhetskollen, där kraven för socialt ansvarstagande som ställts i kommunernas upphandlingar kontrolleras.

Hållbarhetskollen ansvarar för att uppföljning av processer och rutiner görs hos avtalsleverantören genom kontorsrevisioner och vid behov kontroller på tillverkningsanläggningar runt om i världen, i till exempel Kina, Malaysia, Pakistan, Thailand, Litauen och Polen. Uppföljningar kan exempelvis omfatta tillverkning av kontorsmaterial, livsmedel, IT-produkter, kläder och möbler.

Alla SKI:s medlemmar får ta del av rapporterna. SKI verkar även tillsammans med regionernas nationella kansli för hållbar upphandling och andra parter för att bygga upp Kemkollen, ett verktyg för att följa upp kemikaliekrav.

Foto: Malin Åberg Ås

Vilka materiella och klimatmässiga avtryck vi gör kan styras med krav som ställs i upphandlingar.

UPPHANDLINGSMYNDIGHETEN

Upphandlingsmyndigheten verkar för en socialt och miljömässigt hållbar upphandling. Myndigheten erbjuder kriterier för miljökrav i upphandlingen för ett femtiotal produktgrupper. Kriterierna finns i flera fall i olika ambitionsnivåer: bas, avancerad och spjutspets.

Myndigheten bistår även med vägledning via Frågeservice och sprider kunskap genom seminarier och konferenser. På webbplatsen finns även information om hänsyn till klimat och giftfri miljö och upphandling av livsmedel.

Andra verktyg för att stödja miljökrav är livscykelkostnadskalkyler, miljöspendanalys och koppling till miljömål. Kommuner och andra upphandlande myndigheter inbjuds att medverka i referens- och expertgrupper när kriterierna utvecklas.

UPPFÖRANDEKOD FÖR LEVERANTÖRER

Nationella kansliet för hållbar upphandling är ett samarbete med samtliga regioner och ett gemensamt kansli för Hållbar upphandling, *www.hållbarupphandling.se*. De har tagit fram en gemensam och politiskt förankrad uppförandekod för leverantörer. Den utgår från FN-initiativet Global Compact och dess principer för företagens sociala och miljömässiga ansvar. Principerna baseras på internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna, arbetares rättigheter, miljö och antikorruption.

Leverantörer ansvarar för att uppnå kraven inom den egna organisationen och i leveranskedjan. Trovärdighet skapas genom att de krav och villkor som ställs också kontrolleras och följs upp.

Dessutom riskerar regioner att agera i strid med likabehandlingsprinciperna och snedvrida konkurrensen om ingen uppföljning genomförs, genom att leverantörer som inte uppfyller de krav som ställs ändå kan konkurrera om ett kontrakt. Sveriges regioner har utvecklat en trestegsmodell för uppföljning av hållbarhetskraven, enligt följande:

Skrivbordsrevision – en självskattningsenkät skickas ut till leverantören, som får besvara ett antal frågor.

Kontorsrevision – beställaren besöker själv leverantörens kontor för att genom intervjuer och dokumentgranskning verifiera svaren i självskattningen.

Fabriksrevision – en produktionsanläggning i leveranskedjan för en produkt på avtalbesöks. Besök kan ske i leverantörens egen produktion eller hos en underleverantör. Vid en fabriksrevision kontrolleras efterlevnad genom intervjuer, dokumentgranskning, rundtur i fabrik och sovsalar, m.m.

När en uppföljning är genomförd inleds ett arbete där regionen i dialog med leverantören skapar en åtgärdsplan i syfte att följa upp att eventuella avvikelser åtgärdas.

FRAMGÅNGSFAKTORER

Utifrån kommunens beslutade prioriteringar ger upphandling utrymme att genomföra politiska mål för hållbarhet. Som exempel på systematiskt hållbarhetsarbete genom upphandling kan Helsingborg, Göteborg och Uppsala nämnas. De gemensamma framgångsfaktorerna är följande.

1. Hållbar upphandling är en strategisk ledningsfråga.
2. Erforderliga resurser och kompetens har avsatts för att prioritera områden och krav.
3. I flera fall har en hållbarhetsstrateg fått ansvar för att bedöma och utveckla relevanta miljökrav i dialog med leverantörer och verksamhet.
4. De har haft samarbetspartners i andra kommuner.
5. En viktig lärdom är att prioritera områden som leder till både miljövinster, kostnadsbesparingar och en optimal användning utifrån verksamhetens behov. Det kan t.ex. handla om att minska sortimentsbredden för förbrukningsvaror för att ställa mer långtgående miljökrav, underlätta kontroll och få bättre priser.
6. Förändringen behöver förankras med dem som berörs. Det behöver också säkerställas att det finns erforderliga resurser för uppföljning.

Läs mer på: *www.sklkommentus.se*

INTERNATIONELLT SAMARBETE FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Genom partnerskap kan svenska kommuner och regioner skapa internationella samarbeten som främjar hållbar utveckling och jämställdhet, samt minskar ojämlikheter och bekämpar klimatförändringar – viktiga delar i Agenda 2030.

Att stärka det globala partnerskapet för hållbar utveckling med flera samhällsaktörer och samhällsnivåer är avgörande för genomförandet av Agenda 2030. Regeringar, den privata sektorn, det samlade civilsamhället, FN-systemet, kommuner och regioner liksom andra aktörer måste samverka för att Globala målen ska uppfyllas.

Kommuner och regioner ansvarar för politikområden som är centrala för medborgares välbefinnande, från tillgången till vård, rent vatten och grundskola till infrastruktur, kollektivtrafik och den fysiska planeringen. Globalt sett är grundläggande servicetjänster som den lokala nivån ofta ansvarar för nära kopplade till fattigdom.

Kapacitet och kapacitetsutveckling på olika samhällsnivåer är en viktig grund i utvecklingssamarbetet och i arbetet med Agenda 2030. Stärkt kapacitet förbättrar möjligheterna att skapa långsiktiga och hållbara resultat bortom ett specifikt samarbete eller projekt. Ett sätt för kommuner och regioner att bidra till genomförandet av Agenda 2030 och Globala målen är att arbeta praktiskt med frågorna och engagera sig i resultatorienterade projekt tillsammans med en internationell partner.

KOMMUNALA PARTNERSKAP GENOM ICLD

Samarbetsformen Kommunala Partnerskap förvaltas av ICLD, Internationellt Centrum för Lokal Demokrati. Sveriges Kommuner och Regioner är huvudman för ICLD. Verksamheten finansieras av Sida.

Ett partnerskap främjar hållbar utveckling och jämställdhet, samt minskar ojämlikheter och bekämpar klimatförändringar – viktiga delar i Agenda 2030. Samtidigt ger samarbetet nya perspektiv och lärdomar som kan utveckla den egna verksamheten. Kommuner inom programmet fokuserar på att hitta lösningar på en liknande utmaning eller förbättringsområde inom den egna verksamheten som de båda parterna kan lära och utveckla tillsammans. ICLD erbjuder kostnadsfria utbildningar och stöttar partnerskapen i syfte att målen uppnås. Genom partnerskapet kan kunskapen om Agenda 2030 omsättas till praktisk handling i respektive organisation. Ömsesidigt utbyte av kunskap, expertis, erfarenheter och lärdomar är centralt i ett kommunalt partnerskap.

Läs mer om kommunala partnerskap på icld.se/kp.

INTERNATIONELLT METOD- OCH ERFARENHETSUTBYTE

Svenska kommuner och regioner har relevant kunskap och erfarenhet om hållbar utveckling och genomförandet av Agenda 2030 – precis som flera städer, kommuner och regioner i andra länder.

Foto: Malmö stad

Deltagare i det kommunala partnerskapet mellan Malmö och Swakopmund i Namibia skördar resultat från projektet ”Awareness III Urban Gardening”. (Fullföljt och avslutat samarbete)

SKR:s världsorganisation United Cities and Regions (UCLG) har tagit fram en webbportal för implementeringen av Agenda 2030 på lokal nivå, Localizing the SDGs. Portalen uppmuntrar aktörer på lokal och regional nivå att dela med sig av sina initiativ, erfarenheter, metoder och strategier kopplade till Agenda 2030. Portalen har även en verktygslåda med verktyg och utbildningar för genomförandet.

Genom att dela erfarenheter, metoder och lärdomar med varandra, även internationellt, kan arbetet utvecklas och fler kan inspireras i arbetet för hållbar utveckling

Läs mer på: *http://localizingthesdgs.org/*

ÅT VILKET HÅLL GÅR VI? – VIKTEN AV ATT FÖLJA UPP

I databasen Kolada hittar du ett urval nyckeltal för uppföljning av Agenda 2030 på regional och kommunal nivå.

Foto: Heide Sandstrom/Unsplash

Att följa upp genomförandet av Agenda 2030 är viktigt.

För att veta hur det går med genomförandet av de 17 globala målen för hållbar utveckling är uppföljning avgörande. När världens regeringar skrev under Agenda 2030 så åtog de sig också att skapa ramverk för uppföljning av genomförandet på global, nationell och regional nivå.

Statistiska Centralbyrån, SCB, ska på regeringens uppdrag samordna utveckling, produktion och tillgängliggörande av den statistiska uppföljningen av Agenda 2030 i Sverige på både nationell och internationell nivå.

SCB fick också i uppdrag av regeringen att ta fram en analys av hur Sverige ligger till och ta fram rapporteringsmekanismer för såväl den nationella som den internationella uppföljningen.

TUDELAD UPPFÖLJNING

Uppföljningen av Agenda 2030 sker i två spår, dels genom den globala rapporten som FN tar fram varje år, dels genom den frivilliga uppföljningen som görs av ländernas regeringar. Ländernas egna uppföljningar måste inte baseras på de globala indikatorerna men SCB har föreslagit att den för Sveriges del ska baseras på de globala indikatorerna med vissa kompletteringar. Där kan även indikatorer från andra nationella uppföljningar som folkhälsomålen och miljömålen ingå. Den statistiska uppföljningen bör ta stor hänsyn till att de med sämst förutsättningar inte ska lämnas efter, ”leave no one behind”.

> *”Vi åtar oss att medverka i en systematisk uppföljning och översyn av genomförandet av denna agenda under den kommande 15 åren.”*
>
> – ATT FÖRÄNDRA VÅR VÄRLD: AGENDA 2030 FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

NYCKELTAL I KOLADA

När det gäller den kommunala och regionala uppföljningen så har kommuner och regioner lite olika förutsättningar och kan behöva lägga upp sin uppföljning på lite olika sätt. Därför har SCB inte tagit fram någon färdig struktur för uppföljning, men de har ställt sig bakom Agenda 2030-delegationens förslag att ta fram frivilliga indikatorer för regioner och kommuner.

Sedan våren 2019 finns nyckeltal som RKA (Rådet för främjande av kommunala analyser) har tagit fram på regeringens uppdrag, som ska stötta regioner och kommuner i uppföljningen av Agenda 2030.

Nyckeltalen finns i kommun- och regiondatabasen Kolada som ett färdigt urval som kan användas av regioner och kommuner, *www.kolada.se*. RKA publicerar även en vägledning som ska underlätta användandet av nyckeltalen. Vägledningen finns att hämta på *www.rka.nu*.

SÅ KOPPLAR DU VERKSAMHETEN TILL AGENDA 2030

Två av Glokala Sveriges pilotdeltagare, Region Sörmland och Växjö kommun, delar med sig av metoder för att kartlägga på vilket sätt Agenda 2030 kan kopplas till deras verksamheter.

Region Sörmland ville veta om Agenda 2030 hade någon koppling till regionens, dåvarande landstingets, verksamheter och lät två personer göra en kartläggning på delmålsnivå för att se vilka delmål som hade bäring på den regionala verksamheten.

– Vi behövde undersöka vilken relevans Agenda 2030:s delmål hade för det dåvarande landstingets verksamhet och vår kartläggning visade att cirka 80 av delmålen eller nästan hälften var relevanta för vår verksamhet, säger Martin Ward, planeringssekreterare vid enheten för hållbar regional utveckling i Region Sörmland som ansvarade för kartläggningen.

De delmål som blev rödmarkerade handlar i stor utsträckning om delmål med tydlig nationell, kommunal eller internationell koppling.

NÄRMARE HÄLFTEN AV DELMÅLEN RELEVANTA

Agenda 2030 hade inte varit ett så användbart verktyg för det regionala hållbarhetsarbetet om bara en handfull delmål hade varit relevanta, men eftersom närmare hälften av delmålen hade bäring på regionens verksamheter så anpassade sedan Region Sörmland under 2018 sitt hållbarhetsprogram efter Agenda 2030.

– Det har varit bra att koppla hållbarhetsprogrammet till Agenda 2030 eftersom det både bidrar till kunskap om Agenda 2030 men också ger de som redan kan en del om Agenda 2030 kunskap om hur Globala målen kopplar till regionens verksamheter, säger Martin Ward som vid flera olika tillfällen har använt sig av kartläggningen på delmålsnivå för att visa hur Agenda 2030 dockar in i regionens verksamhet.

KOPPLADE MÅLEN TILL BUDGET

Efter att den politiska majoriteten i Växjö tog beslut att ta fram ett hållbarhetsprogram med bas i Agenda 2030 var det första som gjordes 2017 att se över hur Globala målen kunde kopplas till olika kapitel i budgetdokumentet för 2018.

Efter det gjorde kommunen en genomlysning av sina över hundra styrdokument för att se vilka beröringspunkter det fanns mellan Globala målen och mål och strategier i styrdokumenten.

– Vi kunde konstatera att mycket av det som finns som målsättningar i Globala målen gör vi redan, säger Henrik Johansson, miljösamordnare i Växjö kommun.

Baserat på Agenda 2030-delegationens delbetänkande *I riktning mot en hållbar välfärd* gjorde Växjö kommun en ny genomlysning av sina styrdokument utifrån de 96 utmaningar som betänkandet lyfter fram på nationell nivå. Cirka 75 av dem var relevanta också för Växjös del.

– Vi tittade på de nationella utmaningarna kopplade till våra verksamheter och gjorde en analys av vad de verkligen betydde för vår del, berättar Henrik Johansson.

Såväl medborgare som forskare har varit involverade i framtagandet av Växjös hållbarhetsprogram, som antogs av kommunfullmäktige 2019.

SÅ GJORDE SÖRMLAND

Vid kartläggningen i Sörmland delades delmålen in i fyra nivåer vad gällde ansvarsfrågan:

Röda: delmål med inget eller ringa koppling till landstingets ansvar

Gula: delmål där landstinget hade ett befintligt ansvar eller möjlig roll i framtiden

Gröna: delmål där enheten för hållbar regional utveckling hade ett tydligt ansvar eller möjlig roll i framtiden

Blå: delmål som efter regionbildningen 1 januari 2019 kommer att ingå i det regionala ansvaret

ÖVNINGAR FÖR STÄRKT ARBETE MED AGENDA 2030

ÖVNING 1

Agenda 2030-presentation

En övning där deltagarna presenterar sig och kommer in på ämnet.

TIDSÅTGÅNG
Fem minuter x antalet deltagare.

MATERIAL
Foton, vykort, bilder, stenar, färger etc så att det finns mycket att välja på.

FÖRBEREDELSER
Skapa grupper med 4-6 deltagare. Blanda gärna.

GENOMFÖRANDE
1. Låt alla deltagare välja en ”sak” när de kommer till lokalen.
2. Be alla deltagare att enskilt fundera på vad ”saken” säger dig om Agenda 2030.
3. Samtala i grupper, alla säger sitt namn och sedan något om associationen.

ÖVNING 2

Vad är hållbar utveckling?

Begreppet hållbar utveckling kan ha olika innebörd för olika människor och i olika sammanhang.

TIDSÅTGÅNG
Cirka 20 minuter

MATERIAL
Papper och pennor

GENOMFÖRANDE
1. Vad tänker du på när du hör ”Hållbar utveckling”? Skriv ner minst tre nyckelord inom varje del; social, ekonomisk och ekologisk.
2. Markera ett ord i varje del, det som du tycker är det viktigaste.
3. Samtala i grupper om era ord.
4. Sammanfatta vad ni hade liknande uppfattning om och det som skiljer er åt. 5. Om det är flera grupper, låt varje grupp berätta kort.

Foto: Luleå Kommun

Övningarna är utarbetade i Luleå kommun.

ÖVNING 3

Vilka globala mål är viktiga för oss?

En övning där gruppen har två listor att arbeta vidare med.

TIDSÅTGÅNG
Cirka 40 minuter

MATERIAL
Affischblad med de 17 globala målen och pennor

GENOMFÖRANDE

1. Markera på listan med Agenda 2030-målen de mål du tycker vi klarar av bra och har ett aktivt arbete med. Sätt en stjärna framför.
2. Markera på listan med Agenda 2030-målen de mål du tycker är utmaningar för vår verksamhet. Sätt ett utropstecken framför.
3. Samtala i grupp om markeringarna.
4. Sammanfatta i två listor, ”Fortsätta” och ”Starta”.
5. Om det är flera grupper, låt varje grupp berätta.

ÖVNING 4

Hur kopplar du ditt arbete till Agenda 2030?

TIDSÅTGÅNG Cirka 40 minuter

Här kan utgångspunkten vara ”Fortsätta” listan från ovan. Gå igenom de utvalda målen och beskriv mer. Samt belys de mål som inte blev valda.

ÖVNING 5

Hur förändrar vi oss för att arbeta med agendan?

TIDSÅTGÅNG Cirka 40 minuter

Här kan utgångspunkten vara ”Starta” listan från ovan samt om det finns ”icke-valda-mål” som borde vara med. Gå igenom de utvalda målen och beskriv den förändring/utveckling som behövs samt vad som behövs för att lyckas.

Foto: Kerstin Söderström

Full fart runt bordet under en affischövning.

AFFISCHEN – EN TVÅSTEGSRAKET OM AGENDA 2030

STEG 1

TIDSÅTGÅNG (ca 20 min)

MATERIAL
Affischer med de 17 globala målen, klistermärken

FÖRBEREDELSER
Denna del kan gärna göras stående för att behålla energin i rummet. På väggen sitter affischer med alla målen i Agenda 2030, en affisch per grupp om ca 4-6 personer. Affischer finns att skriva ut från fn.se/glokalasverige.
Varje grupp får klistermärken, till exempel i form av stjärnor, gröna och röda prickar. Varje deltagare får också Glokala Sveriges arbetsbok eller en länk till PDF:en av arbetsboken där de har möjlighet att titta närmare på vad mål och delmål innebär.

UPPLÄGG
– Vilka mål tycker ni att er kommun/region arbetar bra med idag? Markera med gröna prickar.
– Markera med ett rött klistermärke de mål ni tycker innebär en utmaning för er kommun/region.
– Vilket/vilka mål tycker ni i gruppen bör prioriteras i er kommun/region? Markera med en stjärna.

STEG 2

TIDSÅTGÅNG (ca 40 min)

UPPLÄGG
– Gruppen tar med sin affisch med klistermärken till sitt bord
– Varje grupp får en matris, som finns att skriva ut på fn.se/glokalasverige, där de kan diskutera sina markeringar och använda globala målen för att diskutera:
– VAD gör vi bra
– VAD är utmaningarna?
– VAD krävs för att målen ska nås?
– Summera i helgrupp

ATT KOMMUNICERA AGENDA 2030

”Leave no one behind!” är en av grundtankarna i Agenda 2030. Alla behövs! För att genomföra Agenda 2030 måste vi också berätta vad vi gör för alla andra – medborgare, brukare, kolleger, vänner och familjemedlemmar – och inspirera dem att delta.

Nästan alla vet att vi har stora utmaningar framför oss och de allra flesta vill bidra. Ändå händer det för lite. Hur ska vi nå ut och väcka engagemang?

För att lyckas med ditt Agenda 2030-arbete behövs kommunikationsinsatser. Inom organisationen och med medborgare, företag, samarbetsparter och besökare. Planerad kommunikation hjälper oss att nå målen. De här råden, tipsen och tankarna kan användas både av kommunikatörer och av andra tjänstepersoner och förtroendevalda.

VAD VILL VI SKA HÄNDA?

Innan du ordnar ett möte, planerar en film eller skriver en nyhet – tänk igenom vad det ska leda till. Ska du informera om Agenda 2030 i allmänhet, eller berätta om kommunens eget hållbarhetsarbete? Eller vill du uppmana medborgarna att tänka, känna eller göra något konkret? Och vad ska hända sedan, i nästa steg?

Ta vara på kreativa uppslag och ”parkera” dem så de inte glöms bort, medan ni diskuterar syftet.

SAMLA OCH PAKETERA

- Samla fakta och argument och paketera dem. Formulera vad ni vill säga i kortare och längre textbitar. Då har ni genomtänkta budskap för exempelvis mediakontakter, medborgarfrågor, webb och trycksaker.
- Sammanställ *Vanliga frågor och svar,* både för internt och externt bruk.
- Använd ett enkelt språk och var konkret! De flesta kan och vet mindre än du om Agenda 2030. De kanske också är skeptiska. Tänk dig att du för ett samtal, och att du vill berätta vad som händer.
- Inga frågor är för dumma. Ställ därför de konstiga och obekväma frågorna till er själva! Formulera svar, så kan ni skriva bra texter och föra givande samtal.

VÄRLDENS KORTASTE KOMMUNIKATIONSPLAN

VAD pratar vi om med VEM?
VARFÖR?
NÄR säger vi det och HUR?

SÅ HÄR KAN EN SÅDAN PLAN SE UT

VAD – minska antalet korta bilresor
VEM – intresserade medborgare
VARFÖR – miljö- och klimatförbättringar
NÄR – till våren, då det är attraktivt att börja cykla
HUR – nyhet på kommunwebben och annons i lokaltidningen med inbjudan att bli testperson.
Belöning: gratis kollektivtrafik i en månad

- Våga vara tjatig. Ingen, absolut ingen, kommer att förstå vad du vill och menar om du bara säger det en enda gång. Du måste upprepa, upprepa och åter upprepa ditt budskap. Över tid, på olika platser, i olika kanaler. När du är rejält trött på att höra dig själv – då kanske det börjar fastna hos mottagarna…

SPANA, ÅTERANVÄND, LÅNA, DELA

- Varför uppfinna hjulet? Titta hur andra gör. Samla exempel ur din egen vardag, sådant du gillat och lagt på minnet. Fråga kolleger, sök på Agenda 2030 hos andra kommuner och regioner.
- Igenkännande är viktigt för uppmärksamhet och förståelse. Välj ett par tydliga och bra bilder och använd dem flitigt.
- Man förstår mer om man får delta själv. Kombinera din information med samtal, frågor, synpunkter, tävlingar, spel…

Läs mer på *fn.se/glokalasverige*

GÖR DIN PERSONLIGA
AGENDA 2030 HANDLINGSPLAN

Här kan du göra din egen handlingsplan för vad du kan bidra med för att Globala målen ska nås. Du kan dela upp den i saker du kan göra på jobbet och sådant du kan göra hemma.

	Det kan jag göra på jobbet	Det kan jag göra hemma
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.

	Det kan jag göra på jobbet	Det kan jag göra hemma
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	1. 2. 3.	1. 2. 3.

VILL DU LÄRA DIG MER?

GLOKALASVERIGE.SE
På Glokala Sveriges hemsida finns senaste nytt om Agenda 2030 i Sverige, arbetsmaterial, fakta och fördjupning, information om Glokala Sveriges deltagande kommuner och regioner, webbutbildning om Agenda 2030, nyhetsbrev, kommunikationsstöd och verktygslåda för projektets deltagare och mycket mer.

FN.SE
På Svenska FN-förbundets hemsida *fn.se* hittar du information om FN-förbundets projekt, kampanjer, medlemskap och FN-skolor.

SKR.SE
På Sveriges Kommuner och Regioners hemsida hittar du information om kommuner och regioners arbete med Agenda 2030 samt mycket annat om deras arbete för ökad hållbarhet.

ICLD.SE
På ICLD:s webbplats finns information om hur kommuner och regioner kan ingå partnerskap för implementering av Agenda 2030 i den egna verksamheten. Goda exempel och annat material kring Agenda 2030 finns också att tillgå.

GLOBALAMÅLEN.SE
För en smidig översikt över de 17 globala målen och tillhörande 169 delmål finns *globalamålen.se*. Här kan du klicka på de olika målen och läsa vilka delmål som finns under varje mål. Globala målen drivs av FN:s utvecklingsprogram, UNDP.

AGENDA 2030-DELEGATIONEN
Agenda 2030-delegationen hade regeringens uppdrag att stödja och stimulera genomförandet av Agenda 2030 i Sverige. På regeringen.se hittar du delegationens slutbetänkande här: *Agenda 2030-delegationens slutbetänkande*

RKA.NU
I kommun- och regiondatabasen Kolada finns ett 50-tal nyckeltal som regioner och kommuner kan använda i sitt arbete med att följa upp arbetet med Agenda 2030.

VÄRLDSKOLL.SE
Världskoll är en unik hemsida som ger dig en överblick av hur utvecklingen i världen sett ut de senaste 25 åren, var vi befinner oss nu och vad som krävs för att vår värld ska bli ännu bättre med inspiration av Globala målen. Utmana din världsbild och se hur många rätt du får på de olika frågorna, jämför hur utvecklingen ser ut i olika länder och greppa sambanden mellan lokal och global utveckling!

Rätt svar på quizfrågorna är: Mål 1 C, A, C Mål 2 B, B, A Mål 3 B, C, B Mål 4 A, C, B Mål 5 A, A, C Mål 6 B, C, A Mål 7 C, C, B Mål 8 B, C, B Mål 9 C, A,A Mål 10 B, A, B Mål 11 A, C, C Mål 12 B, B, A Mål 13 C, B, A Mål 14 B, B, A Mål 15 B, C, C Mål 16 C, B, A Mål 17 B, A, B

Foto: FN/Cia Pak

FN-förbundet UNA SWEDEN
EN BÄTTRE VÄRLD

Sveriges Kommuner och Regioner

ICLD Internationellt Centrum för Lokal Demokrati

www.fn.se/glokalasverige